Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана. | № 28 (18351). | 1990 оной февралиин 3, суббото | Сэн 3 мүн.

Малай үбэлжэлгэ — шанга шалгалта

Нюргаар набтаршаг, хүнгэн бэетэй, шаб яб гэһэн, даруу номгон зантай Анна Самуиловна Свинкина республикын соо мэдээжэ болоһон һаалишан. Тэрэ Мухар-Шэбэрэй районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо 24 жэлдэ һаалишанаар хүдэлжэ ябана. Суута һаалишан 10 хара эрээн үнеэдые һааха. Анна Самуиловна үнгэрэгшэ жэлдэ даажа абаһан үнеэн бүриһөө 5138 килограмм һү һааһан, бүлэг үнеэдэйнгээ толгой бүриһөө тугал абажа, гарза тоолотогүйгөөр түлжүүлһэн байна.

— Мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 6000 килограмм һү һааха хүсэлэнтэйб. Тэрэнээ заатагүй бэелүүлхые оролдохоб. Арга боломжонууд хараха, хүсэлни бэелүүлгэдэхэ хэбэртэй,—гэжэ А. С. Свинкина хэлээ һэн.

Никольскын һүнэй фермын коллектив нийтынгөө адууһа малые һайн дахгатайгаар харуулһаар хэрэгтэй хэмжэг хүсэ шадал зоруулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын суута һаалишан Анна Самуиловна Свинкина.

С. Бапдуевай фото.

ШАНГА ШАЛГАЛТЫН ХАҺА ГҮ?

Зэдын районой «60 лет Октября» колхозой хонишод үбэлжэлгэдэ муу бэшээр бэлдэжэ, харюусалгатай энэ хаһаяа урагшатайгаар үнгэргэжэ байна. Жэшээлхэдэ, үбэлжэлтын эхилһэнһээ хойшо хонидоо гарзада оруулаагүй хонишод үсөөн бэшэ. Л. Б. Мункуевай, Д. Р. Гомбоевой, Н. Ш. Мункуевай болон бусадай даадаг эхэ хонидой отарануудта нэгэшье хонин гээлтэдэ ороогүй.

Түл абалгын хаһа иигээд эхилхэнь. Энэ колхоздо хонид март һара соо түрэжэ эхилхэ юм. Тиимэһээ гарахеяа байгаа хабарай ута унжагай болохо хараатайшье һаань, түл һайнаар абажа, һайн үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө колхозой хонишод мүнөөнһөө оролдолго гаргана гээшэ.

Ажалай үрэ дүнгүүд ганса оролдолгоһоо бэшэ, мүн, жэшээлхэдэ, тэжээлһээ бага бэшээр дулдыдадаг юм. Саадахи жэлнүүдтэ орходоо, үнгэрөөшэ намар бага тэжээл бэлэдхэгдээ. Монгол орондо һолоомо пресслэжэ, декабрь һара болотор зөөжэ асараа. Тиин һолоомотой байһан сагтаа хонишод үбһэеэ, зелёнкоёо гамтайгаар гаргашалдаг байгаа. Тэдэнэй хэды гамтай байхые оролдобошье, үбһэниинь нилээд бага болоо.

Колхозой хонин ажалай коллективүүд бултадаа арендын гуримаар хүдэлдэг юм. Эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ гэхэ гү, али хэр ехэ нооһо абаһанһаа, хонидоо хэр һайнаар таргалуулжа шадаһанһаа, мүн элдэб эсын гаргашануудаа бага болгоһонһоо дулдыдан, салин хүлһэеэ абана бшуу. Тиимэһээ дээрэ дурсагдаһан ушар шалтагаануудһаа боложо, хонишод колхоздоо үритэй үлэхэ үйлэтэй ха. Юундэб гэхэдэ, тэдэндэ үгтэдэг холимол тэжээлэй үнэ сэн нилээд дээгүүр байна. Нэгэ центнер шэниисын бутардаһан аяар 27 түхэригэй юм. Саашань тоолобол, обёосой талхан 8 түхэриг 40 мүнгэтэ, ногоонтой витаминай гурил 10 түхэригтэ. Ахалагша хонишон Д. Цыбиковэй отарада һаяшаг 40 центнер концентрат асарһаниинь, тэрэнь 1480 түхэригтэ болоо. Тэрээнээ май һара болотор хонидтоо үгэхэдөө, тус коллектив ажахыдаа үритэй үлэхэ болоно. Тобшолон хэлэхэдэ, энэ мэтээр колхоз өөһэдынгөө арендаторнуудые зобоожо байна ха.

Б. ЦЫБИКОВ.

КОМИТЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

СССР-тэ гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар саг зуурын комитедэй ээлжээтэ заседани СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо А. И. Лукьяновай түрүүлэлгэ доро февралиин 1-дэ болобо.

Саг зуурын комитедэй гэшүүд — хуули ёһонуудые сахин хамгаалдаг зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд «Эмхидхэмэл гэмтэ ябадалтай тэмсэлые шангадхаха тухай» СССР-эй Арадай депутадуудай II съездын тогтоолые бэелүүлхэ талаар тэдэнэй абажа байһан хэмжээнүүд тухай элидхэһэн байна.

Худалдаа наймаанда гаргагдаһан гутамшаг муухай ябадалнуудтай, хонжоо наймаантай тэмсэлые шангадхаха тухай асуудал зүблэхэ зүйлэй гол асуудал болоһон байгаа. ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ С. А. Шалаев, СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын ГУБХСС-эй начальник Б. И. Рунышков, СССР-эй худалдаа наймаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо П. Д. Кондрашов, СССР-эй Центросоюзай правлениин түрүүлэгшэ П. С. Федирко, МГСПС-эй түрүүлэгшэ В. П. Щербаков мэдээсэлнүүдые хэбэ.

1989 оной октябрь һарада болоһон комитедэй урдахи заседани дээрэ энэ асуудалые хаража үзэһэн сагһаа хойшо үнгэрһэн үе соо худалдаа наймаанай хэрэгүүд тогтууритай һайн болоо бэшэ, харин эрид муудаһан байна. Эд хэрэглэлгын дэлгүүр дээрэ бүри шахардуу шанга байдал тохёолдоо. Хэрбээ ойрын сагта эрид шууд, шиидхэхы хэмжээнүүдэй абтаагүй гээшэ һаань, эдэ бүгэдэ улам түгшүүритэй болоходоо магадгүй.

Мүнөөнэй эрхэ байдалда гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай зарим һалбаринууд эмхидхэгдэмэл гэмтэ ябадалда, гүрэнэй ба ажахын аппарадай зарим хубиин эдилгэ абалгада материальна үндэһэ һуури болоно. Кооперативна хүдэлөөндэ ажахы эрхилэлгын таарамжагүй байһые, «һүүдэртэ» экономикые һамбаашалжа, гэмтэ бүлэгүүд айхабтар ехэ мүнгэ зөөри гартаа барижа байнхай. Складууд болон баазануудта эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые ехээр барижа, ашааень буулгагдаагүй контейнернүүдэй, вагонуудай һаатан зогсоһонһоо уламжалан, элдэб янзын эд бараан, эдлэл хэрэгсэлнүүд хомордоно. Ара талаһаа худалдаха ябадал үшөөл үргэн байһаар.

Эдэ бүгэдэ худалдажа абагшадай, үргэн ниитэ улад зоной дура гутаана. Иимэрхүү ябадалнууд орон дотор бэелүүлэгдэжэ байһан хубилган шэнэдхэлгые буруу һүргэхэ, тэрээндэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха, хүн зоной дунда элдэб эсын һанал бодол түрүүлхэ, тэдэнэй дура гутааха байна.

Орон дотор социально-экономическа, политическэ ба сэдьхэл бодолой байдалые тогтууритай һайн болгохын, гуримшуулхын, гүрэнэй ба ажалай жаяг журамые бэхижүүлхын тула эдэ хангалтагүй үйлэ хэрэгүүдтэй түбхын түрүүлэн улам эршэмтэйгээр тэмсэхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

Гэхэтэй хамта худалдаа наймаанай ба ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай ажал ябуулгын хойноһоо ниитын хиналтые эдэбхижүүлхэ, худалдажа абагшадай аша туһые хуулиар хамгаалгые шангадхаха шухала гэжэ анхаралаа хандуулба. Худалдаа наймаанда хуули буса ябадал гаргаһанай, хонжоо наймаа хэһэнэй түлөө харюусалгые шангадхаха тухай СССР-эй Хуулиин проект дэмжэгдээ. Энэ Хуулиин проектые СССР-эй Верховно Соведэй болохоёо байһан сессиин үзэмжэдэ табиха гээд СССР-эй Верховно Сүүдтэ, Генеральна прокурорто дурадхагдаба.

Москвада гэмтэ ябадалтай тэмсэхэ талаар эмхидхэгдэһэн саг зуурын комитедэй түрүүлэгшэ В. Т. Сайкинай мэдээсэлые комитет шагнаад, ойрын сагта ниислэл хотын хүн зоной аюулгүй байдалые хуулиин үндэһөөр хангахын тула Москвагай городской Соведэй хараалһан хэмжээнүүдые һайшаагаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ гэмтэ ябадалай үргэдэһэн тухай, манай орон дотор хуули ёһонуудые бэхижүүлгын бусад зарим асуудалнууд тухай материалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа.

(ТАСС).

ЗӨӨРИ ТУХАЙ ХУУЛИИН ПРОЕКТ ХЭЛСЭГДЭБЭ

Хубилган шэнэдхэлгын амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхын тула хэгдэжэ байһан революционно хубилалтануудай үедэ Совет засаг хоёр гол юумэ дабажа гараха ёһотой гэжэ февралиин 1-дэ СССР-тэхи Зөөри тухай Хуулиин проектые зүбшэн хэлсэһэн арадай депутадууд тоолоно. Нэгэдэхинь — «һүүдэртэ» экономико, хоёрдохинь — хуушанай ёһо гуримаар — «дээрэһээ — доошоо» юумэ хубаарилха гэһэн албан зургаануудай хүсэл эрмэлзэл болоно. Эдэ хоёрые дабажа гарабал, амжалта туйлажа болоно гэжэ Ажалай, сэнгүүдэй ба социальна политикын асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй комиссиин заседани дээрэ хэлэгдэһэн байгаа.

Зөөри тухай Хуулиие баталан абаагүй һаа, эдэ хоёр юумэ дабажа гарахагүй байнабди гэжэ элидхэлшэ — профессор, депутат А. Г. Журавлев хөөрэбэ.

Манай орон дотор гансал энээниие туйлахын тула Зөөри тухай Хуулиин баталагдан абтахагүй байһаниинь эли. Гэбэшье иимэ илалта туйлангүй, урагшаа амжалтатайгаар дабшажа шадахагүй байнабди гэжэ депутадууд нэгэн һаналтайгаар мэдүүлээ. Хүлһөөр гаргангүй олдоһон дарамал мүнгые хайшан гэжэ гаргалтай гээшэб? Энэ гутамшаг муухай ябадалтай гүрэн түрэ мүнөө хүрэтэр тэмсэжэ шадахагүй байна гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Ондоо мүнгэ гаргахаяа правительство зүрхэлнэгүй. Үнгэрхэдөө тэрэ нэгэ гараараа «һүүдэртэ» экономикотой тэмсэнэ, нүгөө гараараа тэрэниие бэхижүүлнэ гэжэ комиссиин гэшүүд хэлэбэ. Алтан болон үнгэтэ бусад металлнуудай сэнгүүдые һаяхан нэмээһэн ушар энээние тобоймо хурсаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

Материальна аша туһые хубаарилга хадаа ондоо үшөө нэгэ шухала асуудал болоно. Энээниие гартаа барижа байхые аппарат ехэл оролдоно. Юуб гэхэдэ, эндэ засаг тухай асуудал табигдана бшуу. Тиэд хэн засагаа гарһаа алдаха дуратай байхаб даа? Энэ талаар депутадууд В. А. Волков, В. А. Вобликов гэгшэд өөһэдынгөө һанамжануудые хэлээ. Гансал арад, тэрэнэй хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлэн харуулһан хуули манай общество дотор үйлэдбэриин ба хубаарилгын асуудалнуудые үнэн зүбөөр шиидхэжэ шадаха байна. Энэ һанал бодолой талаар алдуу эндүү байхагүй. Энэ талаар хүн зоной дунда асуултануудые үнгэргэһэн тухайдаа депутат академик Т. И. Заславская заседани дээрэ хөөрэбэ. Социальна үнэн зүб байдалай общество дотор үшөөл ажаһуунагүйбди гэжэ асуултада хабаадуулагдаһан ажалшадай хахад хубинь тоолоно.

Энэ асуудалые бэлдэхэ үедэ ажалшадай хэдэн зуугаад бэшэгүүд, һунгагшадтай уулзалгануудай дүнгүүд шэнжэлэгдэһэн байгаа. Энэнь Хуулиин проектын гол шухала дүримүүдэй нэгые найруулан тодорхойлходонь, комиссида туһалба.

Найруулан тодорхойлогдоһон дүримүүд бусад комиссинуудта, комитедүүдтэ, СССР-эй Верховно Соведэй ээлжээтэ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

(ТАСС).

Н. М. Белобородов, «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй Заречнын нүүдэл-онһожоруулагдамал колонныи барилгашадай комплексно бригадын бригадир Б. К. Каширихин, Заречнын худөөгэй барилгын комбинадай барилгашадай комплексно бригадын бригадир В. Б. Ламуев, «Бурятводмелиорация» нэгэдэлэй барилга-хабсаралгын «Забайкалводавтоматика» управлениин хабсаралга-заһабарилгын бригадын бригадир А. Г. Молчанов гэгшэд тус уулзалгада хабаа- соо һуугшад ехэ баярлаһан байна. Ушарынь хэлэхэдэ, эдэрэнһээ ниитэгэе имнэ магазинтай болоноһой юм. Районой худөө ажахын продукци (гүрэндэ тушаагдаһанһаа гадуур) нютаг дээрээ шанаржуулагдаг боложо байнхай. Тэдэнэр үүсэлгэдэһэн малайнгаа арһа, шүрбэһэ бэлэдхэлэй пунктда тушаажа, саашань ябуулангүйгөөр, байра дээрээ элдүүрилдэг болохо. Нэхы арһаарнь дэгэл хубсаһа оёод, магазинуудтаа худалдажа байха. Иигэжэ бэлэн болоһон продук-

МЕЛИОРАТОРНУУДАЙ КЛУБТА

Улаан-Үдын Советскэ районой Заречный посёлогтохи «Мелиоратор» гэжэ соёлой байшан соо РСФСР-эй болон Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадууд һунгагшадтаяа уулзаба. Һунгуулиин Сэлэнгын национально-территориальна 89-дэхи округһоо бүридхэлдэ абтаһан 8 кандидадай нэгэн — КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Иванов, һунгуулиин Улаан-Үдын городской территориальна 807-дохи округһоо бүридхэлдэ абтаһан 7 кандидадай дундаһаа «Электромашина» заводой директор А. С. Иванов, һунгуулиин Зареченскэ 57-дохи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадууд — автотранспортна «Левобережное» предприятиин хиналгын механик дажа, хэрбээ тус тус округһоо депутат болоҗо шадаа һаа, ямар программа бэелүүлхэ байһан тухайгаа олондо хөөрэжэ үгэһэн байна.

Зоной урда гараһан кандидат бүхэн Заречный посёлогто ажаһуугшадай захянуудта үндэһэлэн, депутадайнгаа ажал ябуулдаг байхаар найдуулха зуураа, мүн өөһэдынгөө дурадхалнуудые хэлэһэн байха юм. Жэшээлхэдэ, һунгуулиин Сэлэнгын национально-территориальна 89-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидат, партиин Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь Владимир Александрович Иванов үгэ хэлэхэдээ, өөрынгөө райондохи «Джидинское» гэжэ агрофирмын фирменнэ магазин Заречный посёлогто нээхэ тухайгаа мэдээсэхэдэнь, зал циинь зарим хуби Заречный посёлогто нээгдэхэ магазинда асарагдадаг байха. Тэрээнһээ гадна, эдеэ хоол худалдаха, Зэдын районһоо ерэһэн мяха, тоһо, һү, үндэгэ, колбаса, овощ, хартаабха гэхэ мэтэнь фирменнэ магазиндань худалдагдаха болоно. Иимэ бодото хэмжээнүүдые хараалжа байһан кандидадай программые һунгагшад еэл һайшаагаа гэжэ һанагдана.

Һунгуулиин Зареченскэ 57-дохи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудта һунгагшад олон захяа үгэһэн, асуудалнуудтаа харюунуудые дуулажа, сэдьхэлээ ханажа гараһан байна.

Минии һанахада, кандидат бүхэн яһала бодомжотой һайн программатай байгаа.

А. ВЕРЗУН.

БАМ-ай БАРИЛГАШАДАЙ ЗАХЯАНУУД

Һунгуулиин Северно-территориальна 805-дахи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Владимир Константинович Агалов «Нижнеангарсктрансстрой» трестын УРС-ын хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзаба. Энэл округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидадаар «Бурятэнерго» нэгэдэлые эрхилэгшэ Геннадий Очирович Борисов, Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ академическэ театрай актриса Дарима Базаржаповна Сангажапова гэгшэд дэбжүүлэгдэһэн байгаа.

РСФСР-эй арадай депутадта кандидат В. К. Агалов һаяшаг Хойто-Байгалай районоор ябажа, Байкальское, Шэнэ-Уоян, Нижнеангарск посёлогуудай, Северобайкальск хотын ажалшадтай уулзажа хөөрэлдэһэн, ажал хэрэгүүдтэйнь дүтөөр танилсажа, загаһашадай, ангуушадай, БАМ-ай барилгашадай, хүдөөгэй ажалшадай байдал, һуудалаар һонирхобо.

Шэнэ-Уоян посёлогой ажалшадтай ехэ хөөрэлдөөн болоо. Энэ һуурин Хойто-Байгалай районой залуу тосхонуудай нэгэниинь болоно. Эндэ 6000 гаран ажалшад ажаһууна, ажаллана. Эдэнэр БАМ-ай объектнүүдые барилсана, ойдо модо бэлдэхэнэ, үхэр мал үсхэбэрилнэ, овощ ургуулна. Энэ тосхондо байрын гэрнүүд, социально-соёлой байшангууд һүүлэй үедэ үсөөнөөр баригдана. Сад-яслида ябаха наһанай 500-гаад үхибүүд гэртээ һууна. Дунда һургуулиин байшан хуушаржа, муудажа байнхай. Барилга-хабсаралгын 572-дохи «ЛитваБАМстрой» поездын хүүргэ баридаг 92-дохи отрядай хүтэлбэрилэгшэд байрын гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые шэнээр бариха ёһотой аад, юушье хэнэгүй. Байрагүй хүдэлмэришэд олон. Эдэ бүхы шухалын шухала асуудалнуудые зүб тээшэнь шиидхэхэ хэрэгтэ арадай депутадууд туһалха ёһотой гэжэ Шэнэ-Уоян посёлогой ажалшад В. К. Агаловта хандаба.

Депутадта кандидат В. К. Агалов һунгагшадай захяа заабаринуудые бэшэжэ абаһан, олон тоото асуудалнуудта тобшо харюунуудые үгэһэн, найдуулһан байха юм.

Удаадахи уулзалгаяа Муйскын районой ажалшадтай үнгэргэхөөр аян замаа үргэлжэлүүлбэ.

К. ЖАМЬЯНОВ.

АЗЕРБАЙДЖАН БА АРМЕНИДЭХИ БАЙДАЛ

БАКУ. (ТАСС). Февралиин 1-нэй үглөөгүүр ТАСС-ай корреспондентнүүд түмэр замай вокзалда ошобо. Хоёр долоон хоногой урда тээ эндэ үймөө хүлгөөн боложо байһан һаа, мүнөө замхаа. Кассануудай нэгэнэй дэргэдэ 10—15 хүн сугларанхай. Эхэнэр хүн кассиртай түни түбшэнөөр хөөрэлдэнэ.

Низамиин нэрэмжэтэ үйлсэдэ хоёр бронетранспортер зогсоно. Бакугай бүлэг хүнүүд солдадуудтай хөөрэлдэнэ. Юунэй болоһые хүнүүд ойлгожо абахые хүсэнэ. Тиигэхын тула үйлсэ гудамжануудташье иимэрхүү хөөрэлдөөнүүд болоно.

Январиин үйлэ хэрэгүүд тухай ойлгожо абахадань туһалха, ерээдүйдэ тэдэнэртэ этигэл найдал түрүүлхэ, республикаяа хүшэр хүндэ байдалһаа гаргаха, амгалан тайбан байдалда, ажал хэрэгтээ тэхэрин бусаха тухай Азербайджанай Компартиин ЦК-да, республикын Министрнүүдэй Соведтэ болоһон уулзалганууд дээрэ тэмдэглэгдээ. Аксакалнуудай соведэй гэшүүд, эрдэм, соёлой ажал ябуулагшад, зохёохы холбоонуудай ба ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, Бакугай предприятинуудай хүдэлмэришэд тэдээндэ хабаадаба.

Азербайджанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь А. Н. Муталибов, Азербайджанай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. А. Гасанов суглаарагшадай урда үгэ хэлэбэ.

Нэн түрүүн Азербайджанай экономическа бэеэ дааһан байдалай гол ёһые бодото дээрэнь бэелүүлһэнэй ашаар республикын шэнэ хүтэлбэрилэгшэд доройтон уналгын харгы замые гаталан дабаха аргатай байна.

ЕРЕВАН. (ТАСС). Дутуу дунданудаа хүсэлдүүлхын тула предприятинууд һүниндөө хүдэлхэ ушартай болоно. Энэмнай эгээл һүүлшын хэмжээн гээшэ. Нэгэ талаһаа — республика дотор элшэ хүсэнэй дуталдаһан дээрэһээ олохон ажалша коллективүүд һүниндөө хүдэлхэ ушартай болоо. Нёдондо жэлэй дүнгүүдээр «Армэлектроаппарат» гэжэ үйлэдбэриин нэгэдэл 270 мянган түхэригэй продукци хэрэглэгшэдтэ дутуугаар эльгээжэ, 1 миллион 600 мянган түхэригэй гарза хохидолдо ороо һэн. Теэд предприятиин үйлэдбэрилэн гаргаһан продукцитай вагонууд һаатан зогсоно.

Түмэр замшадай хүдэлмэреэ зогсооһонһоо хойшо шухала хэрэгтэй продукцитай 18 927 вагон Арменидэ эльгээгдээгүй. Тиигэжэ республика 1 миллионһоо дээшэ тонно арадай ажахын ашаа абаагүй байна.

Хүнгэн промышленностиин министерствын, барилгын материалнуудые гаргадаг индустриин предприятинуудай хахад шахуу хубинь мүнөө һүниин сагта хүдэлнэ. Газарай хүдэлэлгэһөө хохидоһон районуудта барилгын материалнуудай шухала хэрэгтэй байгаашье һаань, элшэ хүсэ ехээр гаргашалдаг предприятинууд — Зангезурай зэдэй-молибденэй комбинат, Канакерэй алюминиин завод, «Армэлектромаш», «Закавказкабель» нэгэдэлнүүд болон бусад гүйсэд зогсоогдошонхой.

Гэр бүлынгөө бюджедые ямар нэгэ аргаар нэмээхын тула хэдэн арбаад мянган хүдэлмэришэд ээлжээтэ амаралтануудаа абаба. Саг зуурын хүдэлмэригүйдэлгэ республикын хүн зоной гурбанай нэгэ хубиин ажаһуудаг Ереванай байдалые улам шахардуу шанга, түгшүүритэй болгоно.

...ЭРЭ НЭРЭЭРНЬ ...УРСАХАБДИ

...ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет арадай түү...алта туйлаһан сагһаа хойшо 45 жэл болохонь. Мүнөө ...Илалтын ойн баярые үргэнөөр тэмдэглэхэ бэлдэлгэ ...даҗа эхилэнхэй. Энэ Илалтын асари ехэ удха шанар ...һала хэлэгдэһэн гээшэ ааб даа. Гэбэшье жэлһээ жэлдэ ...ажабайдалай үргэн харгыда гаража байгаа залуу... тэдэнэй үбгэ эсэгэнэрэй баатаршалга тухай хөөрэжэ, ...тэдэниие Совет оронойнгоо үнэн сэхэ эрхэтэд бол...жүүлхэ зорилго мүнөөдэр табигдаһаар.

...үеын түүхын хуудаһануудые ирахада, түрэл арад зон... хэды ехэ бэрхэшээл тохёолдоод байгааб гэжэ гай...хахаар юм. «Дайсад гээшэт» гэжэ хардуулаад, ара...ртиин эрхим бэрхэ хүбүүд, басагад алуулһан, түрмэ...үүдтэ хаагдаһан, хүн бүхэнэй «хара хирээгэй һабарта» ...е орохоёо мэдэхэгүй үе саг байһан гээшэ. Үнэхөөрөө, ...ад онуудта иимэ ехэ харата муухай ябуулгын һүжэрөө... түрэл оромнай хүсэ шадалаа улам эршэтэйгээр арь... дан дажар үүсхэдэг хүрин тахалта фашизмые эшээн... дараха байгаа аалам... Нэгэ хүндэ һүгэдэн шүтэлгын ...эдын урда ябажа байһан, бэлиг шадабари түгэс хү...хосороогүй һаа, дайн сэрэгтэшье тиимэ олон сэрэг...хагүй, юрын хүн зоншье тиимэ ехээр тулиха, зобо...н гэжэ һанахадаа, тэрэ үеын хүтэлбэрилэгшые юугээр ...паруулхагүйш. Хэды хүшэр хүндэ байдалда совет арад... хүн шэнги Эхэ ороноо хамгаалхаа бодоо һэм! Хэды ...эдэ оробошье, олон миллион хүбүүд, басагадайнгаа ...анай сэнгээр эрхэ сүлөөгөө, бэеэ дааҥги байдалаа ...н хамгаалжа шадаа һэм. Ушар тиимэһээ он жэлнүүдэй ...ошохо бүри энэ Агууехэ Илалтын үнэ сэн унаагүй, ...рэнэй бүхы дэлхэйдэ ажамидаралай эхин болоһо...ям эли тодо болоно ха юм. Иигэжэ ганса совет арад ...бэшэ, уласхоорондын олониитэ энэ Илалтые шэнэ ...шэнэ үе сагай эхин гэжэ сэгнэдэг гээшэ. Тиин гэһэз ...аадахи зарим оронуудта түүхын баримтануудые мэ...хилын саанахи оронуудта аяар 1,5 миллион совет ...унажа, хүдөөлэгдэһэн гэжэ тодорхойлогдоһон бай...һаа, манай орондо эсэргүү, хархис үзэл бодолтой ...гэн тэрэ ухэлтэ тэмсэлэй гол үг удхые өөрынхеэрээ ...лжа, элдэб эсын худал хуурмаг үгэ тараажа, тэдэ аха ...нуудай эрхэ сүлөөгэй түлөө унаһан сэрэгшэдэй ду...а табигдаһан хүшөөнүүдые бузарлана, һандаргана ...лахада, сэдьхэлдэ хэды голхоролтойб даа. Манай...да тэрэ үеын хүшэр хүндэ байдалые мартаһан гү, ...най һүүлдэ энэ дэлхэйдэ түрэһэн зарим хүнүүдэй дун...аал ааб даа, тэрэ үедэ байһан һаа, бидэшье дай...эн бэээбди» гэдэг хэн нэгэн ушардаг. Эдир залуу ...Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадажа, үбшэн ...ложо бусаһан гү, али мүнөөшье бидэнтэй сугтаа ...жаргаалда ябаһан, үгы һаа хүбүүд, басагадаа хүнэй ...хүргэжэ, мүнөө аша гушанараа хаража, үреэл үгэеэ ...байдаг үбгэд хүгшэдтэ анхаралгүйгөөр хандаха ушар...ай бэшэгүүдэй редакцидамнай ерэхэдэнь голхорхош. ...мөөдэрэй үндэрһөө тэрэ холын ушар байдалые удха...омжолходо, үнэхөөрөөшье бэлэн бэшэ саг байһан. ...омнай хардалга гүрдэлгын һохор хүсэндэ нэрбэгдээ... ажалшан арадай эршэтэ ажалай хүсөөр хүсэ шадалаа ...жа байбашье, хараалһан түсэбүүдээ дүүргэжэ үрдеэ... Тиигэбэшье арад зомнай гэрэлтэ һайхан ерээдүйдөө ...ажал хүдэлмэридсөөшье, дайн сэрэгтэшье ами бэеэ ...үй урагшаа дабшаа һэмнай.

...үедэ орон доторнай үндэһэ яһатанай хоорондохи ...ража, өөһэд хоорондоо зүрисэлдэхэ, газар уһаяа бу...ушарнуудай гарахада тэрэ үедэ нангин хэрэгэй тү... үндэһэ яһатанай бултадаа аха дүү ёһоной диип... нэгэдэл болоһые һануулха дуран хүрэдэг.

...сэрэгэй гал дүлэн соо унаһан эсэгэ, аханарайнгаа, ...да үдэр һүнигүй Илалта шэрээлсэһэн эжы, эгэшэнэ... баатаршалгые, тэрэ үе сагай нангин ёһо заншалнуу...өөшье ажабайдалайнгаа сэгнэшэгүй баялиг гэжэ са...аалхамнай — бидэ бүгэдын зорилго мүн.

...э Илалтын һайндэртэ бэлдэлгэ мүнөө арадай депу...е һунгалтада, партиин хорин наймадахи съездэ бэл...эршондо үнгэржэ байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ ороной ...о-экономическа хүгжэлтын дүнгүүд һаяхан согсолог...нхаглагдаба. Юу хэлэхэб, бодолгото болохоор зүйл...оон бэшэ. Урдань багаханшье һайн хубилалтын бо...магтаал уряалай үгэнүүдые хирэ хэмжээгүй ханхи...һаа, мүнөө бодото байдалые зүбөөр сэгнэхэ, хүн бү...ка байһан ажалайнгаа түлөө харюусалгаяа мэдэрхэ, ...улхэ уялгатай болоно.

...он шэнэдхэлгые хурдадхаха, ажалша коллектив бү...социальна хүгжэлтын зорилгонуудые бэелүүлхэ, бүхы ...һатанай хоорондохи хани харилсаае бэхижүүлхэ, урда ...н зоной дайшалхы болон ажалай ёһо заншалнуудые ...иха, обществын бүхы хүсэнүүдые элсүүлэн нэгэдхэхэ ...тодорхой хүдэлмэри ябуулха эриитэ бодото байдал ...э табина.

...һайрта бэлдэлгын үедэ хүн зониие патриотическа, ин...иональна гүнзэгы мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ хүдэл...бэхижүүлхэ, түүхэдэ ороһон үйлэ хэрэгүүдые зүбөөр ...лха, тиихэдэ алдуу эндүүтэй ушарнуудта зүб сэгнэлтэ ...сэгэ ороноо саашадаашье аршалан хамгаалхаар бэ...хаар хүн зониие бэлдэхэ шухала. Дайнай болон ажа...ранууд анхарал хандуулха, таарамжатай зохид бай...хо талаар нэмэлтэ хэмжээнүүдые совет, профсою... зургаанууд абаха болоно. Ажалша коллективүүдтэ ...нудтай уулзалганууд үнгэргэгдэхэ, энэ хэрэгтэ Совет ...сэрэгшэд хабаадалсаха байха.

...гшэ дайнда хабаадагшадай дурасхаалда зорюулаг...олон тоото хүшөөнүүд саг үргэлжын анхарал доро ...һын аргагүй. Зарим һууриин нютагуудта тэдэниие жэл...тэ һанажа, сэбэрлэдэг, болбосон түхэлтэй болгодо...юса бэшэ. Нютагай Соведүүд, эндэхи партийна коми...һургуулиин багшанарай коллективүүд, комсомолой ...д сэрэгшэдтэ табигдаһан 356 хүшөөе харгалзалгадаа ...изатай аад, тэдэ хүшөөнүүд дээрэ нэрлэгдэһэн сэрэг...хай залуу үетэндэ хоорэхээшье мэдэдэггүй байдаг. ...иналгын районой Красноярово һууринда шэнэ хүшөө ...ко, нютагайнгаа 108 сэрэгшын нэрэнүүдые алтаар һии...йхада, нилээд үнинэй, өөрын түүхэтэй мяханай ком...үнөө болотор коллективһээ ошоһон сэрэгшэдээ мүн...мжээ хараалнагүй.

...сэрэг соогуур мүнөө болотор һураг дуугүйгөөр үгы ...сэрэгшэдые олжо, дурасхаалыень мүнхэлхэ хүдэл...уулха болонобди. Эдэ бүхы хэрэгүүдтэ хаа хаанагүй ...алай дэбтэр зохёон бэлдэхэ хүдэлмэри ехэ туһа хүр...на. Харин О...рьска, Хэжэнгын, Сэлэнгын болон ...арим районууд энэ хүдэлмэри унжагайруулагдана. ...һууриин тосхонуудта дайнай ветерануудай фото-зура...хай самбар дээрэ үлгөөтэй байдаг аад, үни удаан ...шэнэлэгдэдэггүйнь муутай. Һайндэртэ бэлдэлгын үедэ ...коллективүүдтэ, һургуулинуудта, хүн зоной ажаһуу...орайонуудта совет арадай баатаршалга тухай лекци, ...нүүдые үнгэргэхэдэ, түсхай лекторинуудые нээхэдэ ...ха. Гадна соёлой гуламтануудта совет арадай баатар...тухай лекторинуудые эмхидхэжэ, хүн зоной һонирхол ...арга бии. Миин лэ юрэнхы дээрэнь бэшэ, респуб...районой, колхозой хүн зоной дайсаниие дараха хэ...уулһан хубита тухай хөөрэлдөөн болохо ёһотой гэжэ ...на.

...о, юуншье мартагдаагүй!» гэһэн уряа шэнэ хүсэ... соностожо, Эхэ ороноо хамгаалжа, дайнда унаһан ...анараа нэрэ нэрээрнь дурсажа, нангин дурасхаалынь ...рхин хүндэлжэ, мүнөөшье бидэнтэйгээ сугтаа ябаһан ...нүүдтэ, үнгэрэгшэ дайнай баатарнуудта алдар солыень ...

...С. ГОРБАЧЕВ ФЕРНАНДО КОЛЛОРТОЙ УУЛЗАБА

...орбачев Бразилиин ...аар һаяхан һун... Фернандо Коллор...ль соо уулзаба.

... Америкын ба дэл... томо ехэ оронуу...й Президентын ту...ргагдаһаарнь М. С. ...Ф. Коллорые амар...байгаа. Тэрээгээр ...ы Советскэ Союз...ы сэдьхэлһээ хүн... хандадаг ороной ...не амаршалаа.

...дээрэ боложо бай... хэрэгүүд тушаа ад...нал бодолтой бай... С. Горбачев, Ф. ...баталба. Дэлхэйн ...й шэнэ үе сагта ...йна. Эндэ хёмороо ...өөнүүд, зонхилолгонууд, хүсэ хэрэглэлгэ үгы юм. Нэгэ нэгэнэйнгээ бэеэ дааһан байдалые хүндэлхэ, дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй гэхэ мэтын гол ёһонууд уласхоорондын харилсаануудай үндэһэ һуурида табигдаха.

Эдэ үйлэ хэрэгүүд һаял хада үргэнөөр бэелүүлэгдэжэ байна гэжэ М. С. Горбачев хэлээ. Бэрхэшээл түбэгүүд тохёолдоно. Гэбэшье бүхы шахуу гүрэнүүд эдэ үйлэ хэрэгүүдэй хүгжэлтэдэ һайнаар хандана. Уласхоорондын харилсаае бэхижүүлхын тула СССР болон Бразили ехэ оролдолго гаргана гэжэ уулзалгада хабаадагшад тэмдэглэбэ.

(ТАСС).

КПСС-эй XXVIII съездые УГТУУЛАН

ЭРИЛТЭЕЭ ШАНГАДХАХА ХЭРЭГТЭЙ

Һүүлэй үедэ түбэй газетэнүүдтэ, түрэл «Буряад үнэн» газетэдэмнай партиин нэрэ хүндэ тухай, манай обществодо тэрэнэй дүүргэдэг үүргэ тухай үргэн ехэ хөөрэлдөөн боложо байна. Энэ нэгэ талаһаа һонирхолтойшье, нүгөө талаһаа сэдьхэл зобоомошье хөөрэлдөөн. Юун боложо байна гээшэб? Парти нэрэ хүндэеэ юундэ алдажа байнаб? Эдэ асуудалнууд гол һуури эзэлнэ.

«Буряад үнэн» газетэдэшье дайнай болон ажалай ветеран Е. Холбоев эдэ асуудалаар өөрынгөө һанамжа хэлэһыень уншаа һэм. Удаань олон хүнүүд энээн тухай бэшэһэн байна. Тиимэһээ бишье өөрынгөө һанамжа хэлэхэ гэжэ шиидэөб.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай эхилхын урдахана Алас-Дурна зүгтэ алба хэжэ байхадаа, партида абтаа һэм. Энэмнай мартагдашагүй саг һэн даа. Бидэ сэрэгшэд дайнай зайлашагүй болоод байһые ойлгоод байгаабди. Бэлэдхэл шангадаа һэн. Дайнай эхилхэдэ, Баруун фронт эльгээхыень нэгэтэ бэшэ гуйгаа һэм. Теэд эндэ, Зүүн зүгтэ баһал сэрэгэй яаха аргагүй хэрэгтэй байһыень бултал мэдэнэт. Удаань байлдаанда хабаадалсажа, Хитадые, Корейе Японтонһоо сүлөөлэлсөөб.

Элдэб үндэһэ яһатанһаа бүридэһэн манай партийна организаци эбтэй эетэй, нэгэ һаналтай, дайшалхы ехэ үүргэтэй һэн. Солдадуудай дунда ямар ехэ, эдэбхитэй ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг байгаа гээшэбибди? Хүн бүхэнтэй хөөрэлдэдэг байгаабди. Тиихэдэ партида һэжэглэхэ бодол нэгэшье коммунистын толгойдо ородоггүй һэн. Партида бидэ үнэн зүрхэнһөө этигэжэ, тэрэнэй хэрэгүүдэй түлөө, оронойнгоо һайн һайхан байдалай түлөө байлдаанда түрүүлэн бодожо, олон нүхэднай ами наһаяа үгэһэн байха. «Коммунистнууд урагшаа!» гэһэн дуулэтэ үгэнүүд мүнөөшье намда эли тодоор дуулдадаг. Эдэ хүндэ хүшэр жэлнүүдтэ парти тухай муугаар хэлэһэн нэгэшье хүниие һананагүйб.

Теэд удаадахи жэлнүүдтэ юун болоо гээшэб? Энэ асуудалда нэгэшье хүн нэгэ үгөөр харюусажа шадахагүй.

Минии һанахада, арадай нюдэн дээрэ партиин нэрэ хүндые Хрущев унагаажа эхилээ. Сталинда һүгэдэн шүтэлгые зэмэлэн буруушаагаад, өөрыгөө дээрэ үргэжэ эхилээ ха юм. Һанаад үзэе. Тэрэнэйл үүсхэлээр хүдөөгэй зоной үмсын мал үгы хэгдэжэ эхилээ һэмнай. Энээнһээ мүнөөшье болотор оронойнай хүдөө ажахы һэргээгүй байһаар. Удаань Брежневэй саг ерээ. Мүнөө тэрэниие хүгжэлтын зогсошоһон саг гэжэ нэрлэнэбди. Энэл үедэ партиин кадрнуудтай ябуулдаг хүдэлмэри һуладажа, дээдэ шатын хүтэлбэрилэгшэдһөө эхилээд, доодо хүрэтэрхи тушаалда элдэб зон дэбжүүлэгдэдэг болоо. Энээниие һайн мэдэнэбди. «Шэрүүн хоолойтой, томо нюдаргатай» хүн эрхим дарга гэжэ тоологдодог болоһон байгаа ха юм. Энээнэй партиин нэрэ хүндые яашье дээшэлүүлхэгүй байһаниинь эли.

Хубилган шэнэдхэлгые, демократи хүгжөөлгые, юумэ нюултагүйгөөр олондо мэдээсэлгые соносхоһон КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленум олониитын эдэбхи бадараагаа гэхэ байнаб. Энэ ехэл һайн гээшэ. Гэбэшье бидэ хэтэрмэ ехээр үнгэрһэн сагые буруушаажа, зэмэлжэ орообди. Тиихэдээ мүнөөнэй гол шухала асуудалнуудые өөһэдөө шиидхэхэ ёһотойгоо мартаа хабди. Мүн баһа оронойнгоо мүнөөнэй байдалай түлөө бүхы харюусалгые партида ашаха хүнүүд бии болоо. Гансал парти эндэ гэмтэй аал? Тэрэ үедэшье, мүнөөшье үнэн сэхээр ажаллажа байһан партиин юрын гэшүүд гэмтэй гү?

Энэ табан жэл соо ямар олон шиидхэбэринүүд абтаа гээшэб! Теэд һайжарһан юумэмнай харагданагүй. Энээнһээ гадна хүнүүдтэ тон хэрэгтэй эд бараан үгы боложо байна. «Хүгжэлтын зогсошоһон жэлнүүдтэ бүхы юумэн элбэг байһан аад, юундэ мүнөө үгы болооб» гэһэн асуудал хүнүүдэй табихань зүб. Дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдэй һүүлээр карточна гурим үгы хэгдэһэн байгаа. Тиихэдэ түрүүшын ээлжээнэй эд бараан, эдеэ хоолой продуктнууд байгаа ха юм.

Минии һанахада, газетэ, телевидени болон радио партиин гэшүүдэй муу муухай ябадал харуулхадаа, партиин нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ нүлөөлнэгүй. Энэ зүб. Партиин элдэб гэшүүд бии, байхашье. Тэдэниие һайтай, муутайнь харуулха хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, городойхидһоо тад ондоо байдалтай, үглөөнэй үүрһээ үдэшын харанхы болотор хүдэлдэг партиин хүдөөгэй райкомуудай секретарьнар тухай юундэ бэшэнэгүйб? Партийна эхин организациин секретарьнар тухай баһал хомороор бэшэнэ. Үнэн дээрээ эдэмнай өөрынгөө гол ажалһаа гадуур партийна хүдэлмэри ябуулдаг зон ха юм.

Мүнөө партимнай өөрынгөө XXVIII съезддэ бэлдэжэ байна. Эндэ КПСС-эй шэнэ Устав абтаха юм. Тиимэһээ энээн тухай өөрынгөө һанамжа хэлэхэ һанаатайб. Һүүлэй үедэ партида хүнүүд үсөөнөөр ородог болоо. Энээниие манай почтамтын партийна организациин жэшээ гэршэлнэ. Партида шэнэ хүнүүдые абаха гурим хаража үзэхэ байна. Залуушуул парткомиссида, удаань партиин райкомой бюродо ошохоёо айна.

Партиин гэшүүнэй түлбэри баһал ехэ удха шанартай. 300 түхэригһөө дээшэ салин абадаг хүн 3 процент түлэнэ. Партиин гэшүүнэй энээнһээ гадуур үшөө элдэб түлбэри түлэдэгые, элдэб фонднуудта мүнгэ оруулдагые хараада абахада, энэ ехэ болоно. Шэнэ Устав соо энэ түлбэри бага болгогдохо ёһотой. Устав хадаа партийна ажабайдалай хуули болоно. Тиимэһээ энээн тухай үргэн хөөрэлдөө дэлгээжэ, элдэб хүнүүдэй һанамжа, дурадхал шагнаха байгаа хаш.

«Буряад үнэн» газетэ өөрынгөө хуудаһануд дээрэ ехэл һайн хөөрэлдөө эхилээ гээд һананаб. Партиин гэшүүн бүхэндэ, хэншье байг, хүтэлбэрилэгшэ гү, али юрын коммунист гү, бултандань эрилтэ шангадхаха гээшэ партиин нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ арга гэһэн һанамжа үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэб. Дутуу дундануудаа ондоо хүн дээрэ хаянгүй, хүн бүхэнэй өөрынгөө хэрэг харюусалгатайгаар, үнэн зүрхэнһөө оролдожо хээд байгаа һаань, юумэн хубилха.

Б. СОТНИЧ,
дайнай ба ажалай ветеран, 1941 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

АЖАЛААР ОЛДОҺОН ЖАРГАЛ

ТИПОГРАФИ... Тэрэнэй хажуугаарнь үнгэрхэдэ, байшан соохоонь оньһон машинын таһалгаряагүй хүнхинөөн дуулдажа, заводой цех һануулдаг ёһотой. Үнэхөөрөөшье, досоонь ороходо, хүлгөөтэй шууяатай оршон, олон тоото һугалгануудтай тэбхэрхэн хайрсагууд, элдэб һонин түхеэрэлгэнүүд үзэгдэдэг гээшэ. Эндэ гол түлэб эхэнэрнүүд ажалладаг. Тэдэнэй нэгэн линотипист Булган Дамбаевна Дамбаева болоно.

Б. Д. Дамбаева Хэжэнгын Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ дунда һургуули 1966 ондо дүүргээ. Саашаа һураха эрмэлзэлынь түрүүшын жэлдэ хүсэлдөөгүй һэн. Залуухан басаганда бүхы юумэн тон һонин байгаа һааб даа. Һургуулида һурадаг байхадаа, һаалишан эжыдээ туһалхыса туһалдаг бэлэй. Мал дээрэ боргожоһон, эжынгээ ажалда дадаһан басаган удаан бодолгото болонгүй, эжынгээ хажууда хүдэлхэ гэжэ шиидээ һэн ха.

Тиин жэл соо Толгойн гүүртын үхэршэн болоошье һаа, забһартань эжынгээ дааһан булэг үнеэдые һаалсагша бэлэй. Шалсаанын боориин таряалан, Шанаагай сабшалан дээгүүр малаа адуулжа ябахадань, түрэл нютагайнь уняар тусгаар ондоохоноор мэдэрэгдэн, нютагһаань үлүү һайхан газар үгы шэнгеэр һанагдаһан байгаа. Түрэл таладаа сэдьхэлэйнгээ һайхан хүсэлнүүдые шэбшэн, тэдэнээ хэзээдэшье заабол хүсэлдүүлхэб гэжэ тодолжо ябаа.

Булган энээнһээ урид өөртөө танил бэшэ хэрэгтэ бэеэ туршаха гэжэ бодоод, 1967 оной намар районой типографида ажалда ороһон юм. Тэндэ хүдэлхэнь юрын хэрэг бэшэ байшоо. Үзэг бүхэниие оньһон машинын хүсөөр холбожо, жэгдэ мүр болгожо шудхадаг, мүрнүүдэө тусхай хэбтэ ябталжа, сааршан дээрэ барладаг газар байха юм гэжэ Булган Дамбаевна хаанаһаа мэдэхэ бэлэй. Оньһон түхеэрэлгэнүүдэй нюусые тайлбарилхын тула тусхай һургуули хэрэгтэй байшоо. Тиин тэрэ линотипистын мэргэжэл шудалхаяа нютагайнгаа хоёр басагадтай суг Ивалгын типографиин дэргэдэ эмхидхэгдэһэн курсада һураханя ошоһон юм...

Типографиин үүдэ татажа, боһоһыень алхажа ороһон түрүүшынгээ үдэрые Булган Дамбаевна һайнаар һанадаг ёһотой. Зүгөөр тиихэдэ гүн ехэ далай болохо ажабайдалайнь арюухан замынь эгээл эндэһээ эхиеэ абаха, ажалайнь жолоо, наһанайнь жаргал олдохо гэжэ залуухан басаган үшөөл мэдээгүй ябаа.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо 22 жэл үнгэршэбэ. Энэ хугасаа соо тэрэнэй ажалша гараар газетын хэдэн мянган хэһэг, хэды олон данса бүтээб даа! Үнэхөөрөөшье, Булган Дамбаевнагай ажалһаа залхууржа, зүрхэгүйдэжэ ябадаггүй хүн байһыень эдэ жэлнүүд эли тодоор гэршэлээ.

Эндэ иимэ ушар баримта дурдамаар ха. Районой типографида гурбан линотипист хүдэлхэ ёһотой юм. Зүгөөр гол түлэб ондоо нютагай залуу басагад тусхай һургуули дүүргэжэ ерээд, ехэдээл һаа, гурбан жэлдэ хүдэлөөд, нютагаа бусашадаг заншалтай юм. Хоёр линотипист байгаа һаа, эрхим гэжэ типографида тоологдодог болоһоор үнинэй. Олонхи ушарта Б. Д. Дамбаева гансаараа хүдэлхэ баатай болодог һаб даа. Мүнөөшье иимэрхүү ушарнууд дайралдаһаар. Кадрнуудай асуудалнуудые типографиин захиргаан шиидхэхэеэ һанадаггүй юм гү, али эндэ хүдэлхэ залуушуул үнэхөөрөөшье хомор болошоо юм гү, юрэдөөл, Булган Дамбаевнада ажалайнь ёһото хани боложо, хүдэлмэриень дүнгэлсэхэ хүн мүнөөшье болотороо олдоогүй байһаар.

Линотипист тон харюусалгатай, хүшэр ажалтай. Оньһон машинын хүсөөр туулган мүрнүүдые шудхаха шадабаритай байхаһаа гадна, баһал өөрөө заһабарилагшын дадалтай байха хэрэгтэй. Хори гаран жэлдэ Булган Дамбаевна линотипистээр хүдэлхэдөө, ажалаа тон һайнаар шудалжа, баян дүй дүршэлтэй болонхой.

— Үдэр, һүнигүй нэгэ хара машинын саана һууха, заримдаа уйтайшье болодог. Ехэл тэсэбэри хэрэгтэй,— гэжэ Булган Дамбаевнагай хэлэхые нэгэтэ бэшэ дуулаһан байхаб.

Зураглал

Тэсэбэритэй, ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг, оролдосотой абари зангыень сэгнэжэ, 25 наһатай ябахадань, суг хүдэлдэг нүхэдынь партиин зэргэдэ зууршалаа һэн. Тиин Б. Д. Дамбаева 1970 ондо КПСС-эй гэшүүндэ кандидат боложо, хойто жэлынь партиин зэргэдэ абтаа. Тэрэ үедэ райсоведэй депутадаар һунгагдаа һэн. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ республика дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгаржа, «Буряадай АССР-эй эрхим линотипист» гэһэн дипломоор шагнагдаа бэлэй.

Жэл бүхэндэ түсэбтэ даабаряа тэрэ ходо үлүүлэн дүүргэдэг, ажалшадайнгаа дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгардаг заншалтай. Б. Д. Дамбаевагай партиин бодото гэшүүн байһые үшөө юун гэршэлнэб гэхэдэ, тэрэ хүсэһэн, зориһоноо алдадаггүй, урагшаа һанаатай хүн юм. Хүлеэгдээгүй элдэб бэрхэшээлнүүд ажалдань али олон дайралдадаг гээшэ. Линотипынь эбдэршэхэ, үгы һаа, зайн гэл унтаржа, ажалайнь ехэ сагые эдидэг. Хэды хүшэр байдалда оробошье, ажал дээрээ үлэжэ, газетын ээлжээтэ номерые үдэшэ орой болоторшье гаргаха хэрэгтэй. Хүдэлмэриин сагай дүүрэхэдэ, эндэ хүдэлдэг эхэнэрнүүд хүүгэдээ абахаяа ясли, сэад гү, али гэртээ яарадаг юм. Теэд олоной хүлеэдэг газетые хожомдуулжа болохогүй.

Тиимэһээ бүхы юумэн минии ажалһаа дулдыдана гэжэ һанахадаа, сэдьхэлдээ шэнэ хүсэ нэмэжэ, эдэ жэлнүүд соо һүни орой болотор тоолжо барахаар бэшэ оло дахин Б. Д. Дамбаева хүдэлһэн байха. Хэды оройтоошье һаа, Булган Дамбаевнагай машинынгаа саана нэтэрүүгээр һууханань, хайшаншье гээд һаань, газетэ гаргаха ёһотойбди гэжэ бэшэниинь ойлгодог.

Ии-зэжэл коммунист Б. Д. Дамбаева суг хүдэлдэг нүхэдтөө жэшээ харуулан ажаллана. Коллектив соогоо аха заха, залуушуулайнгаа хажууда дүршэлтэй хүн хадаа ажабайдалай һургаал, заабаришье хэлэхэ эрхэтэй, хүндэтэй хүниинь болоһоор үнинэй ааб даа.

— 1979 ондо Нэвосибирскын техническэ мэргэжэлэй 4-дэхи училищи дүүргээд, линотипистын мэргэжэлтэй боложо, нютагаа бусахадамни, Булган Дамбаевна линотипистээр хүдэлжэ байгаа. Училищида һурахадаа, ажалай талаар яһала дадалтай болоһон, линотип хайшан гэжэ хүдэлдэг бэ гэжэ яһала мэдэхэ ерээб гэжэ һанаа һэм. Теэд үнэн дээрээ бэеэ дааһаад хүдэлхэдэм, бэлэн бэшэ байшоо,— гэжэ типографиин тоо бүридхэгшэ-корректор Валентина Балдановна Аюржанаева хөөрэнэ. — Линотипай али байшахада, хайшан гэһыеньшье үшөөл ойлгохогүй байхадаа, даб гэһээр лэ Булган Дамбаевнада хандагша һэм. Заабари, зүбшэлөөрөө али болохо намда туһалаа. Энэ хүндэ ажалайнгаа «нюусануудые» заалгажа, ёһотойл линотипист болооб гэжэ һанаха байнаб. Мүнөө тоо бүридхэгшэ-корректорээр хүдэлхэдөөшье, зүбшэл заабари эрижэ, һурган хүмүүжүүлэгшэдээ хандаһан зандааб. Манай урдаа хараха хүн ха юм.

Сүлөөгүй ажалтайшье һаа, Булган Дамбаевна ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хүн. КПСС-эй райкомой гэшүүнээр, мүн шалгалтын комиссиин гэшүүнээр һунгагдаһан, партийна эхин эмхиин секретариин орлогшын уялга олон жэлдэ дүүргэжэ ябаһан байна.

Хүн ажалаараа алдаршадаг. Булган Дамбаевна коллектив соогоо ехэ хүндэтэй хүн юм. Энэ наһандаа нэгэтэ шэлэһэн мэргэжэлдээ үнэн сэхээр хандажа ябадаг хүн иимэл байха ёһотой. Партиин зэргэдэ орохо хүсэлыетнай хэн дэмжээ, зууршалаа һэм гэжэ би нэгэтэ һонирхобоб.

— Толгойн гүүртэдэ хүдэлжэ эхилхэдэмни, дайнай ветеран Ц. Ж. Тогмитов фермые даагша байгаа,— гэжэ Булган Дамбаевна хөөрэнэ. — Ленин-Замда наһаараа ажаһууһан ахатан хара багаһаа намайе һайн мэдэхэ хадаа зууршалаа гэжэ һанагшаб. Тиихэдэ редакцида харюусалгата секретаряар тэрэ үедэ хүдэлжэ байһан Т. Н. Данчинов зууршалаа.

Булган Дамбаевна Лубсан Будаевич Го… хоёр хүбүү… Ехэ хүбүүн … Армиин зэрг… баяа дүүргэж… Бэлигынь ар… гээд, 35-дахи… на. Л. Б. Го… дакциин үни… шэдэй нэгэ… ажалтай нүхэ… даевич ойлго… дэг гээшэ.

Мүнөө үе … гэһээ гараха… нүүд дайралд… партида хэрэ… тиин гэшүүнэ… бэр шэнжэ ш… сэл дэлгэржэ… нэрэ хүндые д… тын шангаар… лан мүнөө үе… баева шэнги… хэ, коммунист… нангинаар са… рюусалгаа … ажалша бэр… мунис парти… нагдана.

«Хэжэнгы…

ЗУРАГ Д…
барва ажалай…
Д. САМ…

НЭХЭГШЭ

Шадамар бэрхэ мэргэжэлтын хэрэгые ажалайнь дүнгүүд гэршэлдэг. Тэрэ үнгэрэгшэ жэлэй һүүл багта арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлэй даабари дүүргээ һэн. Энэмнай ёһотойл ударник ха юм даа. Вера Демидовна Яковлева хадаа Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадта түрүүшүүлэй нэгэн болоно. Тэрэ 17 жэл соо нэхэлгын үйлэдбэридэ хүдэлнэ. Энэ үе соо баян дүй дүршэлтэй, мэргэжэл шадабаритай болонхой. Тиигэжэ халаанайнгаа нормые үдэр бүхэндэ үлүүлэн дүүргэдэг. Нёдондо жэл энээнэй ашаар түсэбһөө гадуур 7,5 мянган метр бүд нэхэһэн байгаа.

Вера Демидовна энэрхы һайхан сэдьхэлтэй хүн юм. Шэнэ ерэһэн залуушуулда хододоо анхарлтайгаар хандажа, заабари зүбшэл үгэдэг, туһалдаг юм. Залуушуулай эрхим бэрхэ һурган хүмүүжүүлэгшэдэй нэгэн гэжэ тоологдодог. Ажалдаа амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө В. Д. Яковлева Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденоор, мүн олохон Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү нэхэгшэ В. Д. Яковлева.
А. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ТҮСЭБҺӨӨ ГАДУУР

Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадай коллектив ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримаар үнгэрэгшэ жэлһээ хүдэлжэ эхилһэн байна. Шэнэ эрхэ байдалда ажаллажа байһан бусад предприятинуудта орходоо, тэдэнэр һураггүй үндэр дүнгүүдые туйлажа шадаа. Жэшээлхэдэ, баталан хэлсэһэнэй ёһоор продукци хэрэглэгшэдтэ эльгээхэ түсэб сүм бэелүүлжэ, даабариһаа гадуур 20 миллион түхэригэй олзо оршо абаа. Мүн түсэбһөө гадуур 315 тонно нооһо угааһан, 76 тонно утаһа ээрэһэн, 72 мянган погонно метр бүд нэхэһэн, хүн зондо худалдахаар 19 тонно утаһа гаргаһан байха юм. Шэнэ түхэлэй продукци үйлэдбэрилхэ хэрэгтэ горитой анхарал хандуулна. Долоон янзын шэнэ бүд, шэнэ түхэлэй хоёр утаһа үнгэрэгшэ жэлһээ гаргажа эхилээ.

Комбинадай туйлаһан амжалтада нооһо илгалгын цехэй коллектив тон ехэ хубита оруулаа. Технико-экономическа бүхы дүнгүүдэй талаар түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлжэ, гол цехүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан байна. Хамһабариин цехүүд сооһоо энергомеханическа таһагай коллектив түрүүлээ.

З. ВАСИЛЬЕВА,
комбинадай социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

ШЭНЭ КООПЕР… МҮНДЭЛ…

Эрхүү голой эрьедэ, Жэмһэг, Охор-Шэбэр һууринуудта дүтэ шадар оршоһон Вышкэ гэһэн нютагта, газарай хүрьһэн доробоо халуун уһан бурьялан шэдэржэ байдаг юм. Вышкын халуун уһан яһанай, үе мүсын үбшэнүүдые аргалхада ехэ туһатай юм. Эрдэмтэдэй хэһэн һүүлэй шэнжэлгын ёһоор, зүрхэнэй, амисхаалай органуудые аргалхада туһатай байһаниинь элирбэ. Эндэхи аршаанда амархаяа, илангаяа дулаан сагта ороной элдэб нютагуудһаа олон зон ерэдэг байна. Зохид һайн байра байдалай түхеэрэгдээгүй дээрэһээ, ерэһэн зон ехэ ядардаг гээшэ. Эмнэлгын ванна мүртэйгөөр абаха арга боломжо һүүлэй арбаад жэлэй туршада олгогдоогүй байһаар. Нютагай засаг түрэ хүн зоной аршаанда һайнаар амарха, саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ анхарал огто табидаггүй байһан юм.

Һаяхан Жэмһэгэй сомоной Соведтэ Саянай, Түнхэнэй совхозуудай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой, Түнхэнэй районой коопзверопромхозой, Жэмһэгэй тоһоной заводой, харгы барилгын «Жемчуг» кооперативай хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, Вышкын халуун уһан дээрэ ажахынууд хоорондын кооператив нээхэ тухай хөөрэлдэбэ. Тус кооперативай зорилго хадаа, арад зоной аргалуулха, амарха томохон түб барилга болоно. Зүблөөн дээрэ Саянай совхозой директор В. Р. Сыренов 2—3 жэлэй туршада Вышкые хүгжөөхэ программатай сугларагшадые танилсуулба. Түсэбэй ёһоор амаралтын бааза хоёр шатаар баригдаха байна. Түрүүшын жэлэй туршада унталгын хоёр корпус, столово, 20 хүнэй орохо ванна корпус баригдахаар хараалагдана. Нэгэ гектар газар дээрэ теплицэ баригдаха юм. 30 гектар газарта жэмэс, гурбан гектар дээрэ зүгын бал үгэдэг ургамалнууд таригдаха.

Энэ нютаг сэсэгтэ нугаар, зэрлиг шасарганын һөөгүүдээр, нуурнуудаар баян юм. Түнхэнэй коопзверопромхоз эндэхи нуурнууд соо загаһа, ондатра үсхэхэдэ, зүгын бүлэнүүдые барихада туһалха байна. Мүн үнэгэшье үсхэбэрилгэ хараалагдана. Кооператив өөрын үнеэдтэй, адуутай байха. Амарагшадай столоводо элдэбын сагаан эдеэн, кумыс, загаһан, мёд, жэмэс элбэгээр орожо байха юм.

Коопзверопромхоз Хамар-Дабаанай хадануудай зүргэ харгыгаар аяншалгын маршрут гаргаха, хонолгын байрануудые бэлдэхэ ёһотой. Аяншалагшад Вышкэһээ гараад, Хонгор-Уулын аршаан ерэхэ, саашаа хадын зүргэ харгыгаар Зуун-Морин голой эхиндэ хүрэхэ, гэдэргээ бусахадаа голоо дахажа, Зуун-Морин һууринд ерэхэ юм. Энэ маршрудаар 5—7 үдэрэй туршада ябагаар гү, али морёор ябажа болоно. Тэдэнэрые дүршэлтэй газаршад дахуулан ябаха жэшээтэй.

Монголой һэеы гэр хэдэг предприятитай хэлсээ баталжа иимэ табан гэр худалдажа абаад, зунай сагта амарагша-
дые байлга… на.

Ажахынууд… шэд В. Р. С… һан програм… рүүшын жэл… хоз, Ленинэ… хоз шэнэ … дээрэ 50 м… рилгын мат… хэ. Жэмһэгэ… арга соогоо… гын матер… «Жемчуг» к… хэхэдэ, хар… туһалха юм… хоз жэлэй … метр бари… оперативта … ондо 15 м… аргатай. Са… раа, мүнгэ, … рүүшын, с… дые барил…

Мүнөө ко… ажалшад ц… уставтай, пр… сана. Ер… бааза тогс… наар дэмж… ралтын баа… тэ курортн… гэдэлэй дир… роев хэрэг…

Халуун уһ… голой эрье… 10 метр за… шэдэржэ б… лоходо, гол… шаануудта … мэһээ, су… голой һаб… залаха гэһ… дэбэ. Вышк… хүү гол го… быень сэх… доол 800 … но. Теэд го… залабал, с… ха юм? Түн… аршаануд … тэхэн шэд… Нилова-Пус… Вышкэдэшь… Байгаалиин … һэнгэргүй … нөө хэды … хойб?

Мүнөө к… түрын ур… нюур шар… гэһэн эри… роод байг… ша хэрэгт… хаха хэрэ… модо бэл… зараа ар… нүүд бии. … лицензигүй … таһа хори… Намарай с… гэлһэн бр… шье олон.

Түнхэнэй … нальна пре… хэрэг ула… на. Ажах… һэн кооп… рэгэй түрү… Арадай … но Совед… кын коопе… түхэриг ү… амаралтын … дэмжэбэ.

Тус су… тивай хүт… гагдажа, … Тонтоев, … Д. Ж. А… гэшүүд …

Шэнэдхэлгын хараа шугам

МОСКВА АЖАХЫН ТООСООНОЙ ГУРИМДА ОРОБО

Бүри мүнөө жэлдэ, 1990 ондо, Моссовет энэ замаар түрүүшын алхамуудые хэхэ юм. 1991 ондо, 13-дахи табан жэлэй эхин багта промышленность, хангалгын албангууд, городой бүхы ажахы өөһэдынгөө мүнгөөр, өөһэдыгөө хангаха ба ажахын тоосооной гуримда эсэслэн орохо юм.

Москвагай хэдэн зуугаад предприятинууд болон эмхи зургаанууд шэнэ гуримаар хэдэн жэлдэ хүдэлнэ гэжэ тэмдэглээбди. Теэд Моссоведшье, СССР-эй Министрнүүдэй Соведшье Москвагай промышленность ба ажахы сүм хубилган шэнэдхэгдээ гэжэ тоолодоггүй.

Юундэб гэбэл, мүнөө болотор ороной экономикодо, хотын ажахыдал адли, һалбариин гол ёһоор хүгжөөгдэжэ байгаа. Мүнөө тэрэ шэнэ шэнжэ шанартай боложо байнаш. «Өөрөө өөртөө эзэн» гэһэн гол ёһо баримталдаг нютагай, харин ороной хэмжээгээр региональна ажахын тоосоон тухай хэлэгдэнэ.

Хүнүүд анханһаа хойшо бэеэ даанхай, дулдыданги бэшэ байхые эрмэлзэдэг байгаа гэжэ хараада абаа һаа, энэ бодол дура буляамаар юм. Теэд гүрэнэй харгалзалга доро эды жэл соо ажаһуухадаа, сэхынь хэлэхэдэ, эдэ бүгэдые хэрэглэжэ шадахаяа болинхой бшуубди. Москвае ажахын гүйсэд тоосоондо ба өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гуримда оруулха тухай бодомжолхо зуураа, москвагайхидта хүнгэн байдал хүлеэһэнэй хэрэггүй гэжэ академик Л. Абалкин, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо һэргылнэ. Юундэб гэхэдэ, засаг дүүрэнээр бариха гээшэ экономическа, социальна ба экологическа асуудалнуудые шиидхэлгын түлөө хүн зондо харюусалга сүм тохохо ха юм. Хэндэшье гомдохын аргагүй байха гэжэ академик бодолоо үргэлжэлүүлнэ. Тиихэдээ тус хото ямаршье нэмэлтэ нөөсэнүүдые абахагүй гэжэ хараада абаха хэрэгтэй.

Яһала үндэһэ баримтатай шалтагаанууд ажахын тоосооной ба өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гуримда орохыень Моссоведые баадхаһан байна. Ушарынь гэбэл, иимэ хэмжээнэй хотодо табигдадаг эрилтэнүүдые тэрэ хангахаяа болинхой. Эндэ экологи, болбосон түхэлтэй болголго, үйлсэнүүд болон гудамжануудайнь ариг сэбэр байлга гү, али ниислэл хотын айлшадай болон москвагайхидай транспортаар хангалга, элүүр энхые хамгаалга, худалдаа наймаан гэхэ мэтын ба бусад асуудалнууд хараада абтана. Юрэл Москвагай ажахын ямаршье һалбариие абажа үзэхэдэ, хаа хаанагүй шиидхэгдээгүй асуудалнууд ехэ олон. Тэдэнэй зариманиинь тон шангаар табигдадаг, городой засагаархид заримдаа юу хэхэеэ мэдэхэеэ болёод байдаг.

Гэр байра саг үргэлжэ дуталдана. Совет засагай 73-дахи жэлэй ябажа байхада, энэ шалтагаанаар хэдэн арбаад мянган Москвагай айлнууд мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюусахагүй уйтан гэрнүүдтэ ажаһууха баатай байна. 1 миллион тухай хүнүүд гэр байрын эрхэ байдалые һайжаруулха ээлжээндэ байдаг. Олон хүнүүд үни удаан иимэ ээлжээндэ байдаг гээшэ.

Хүнүүдэй ехээр ябаха үедэ транспорт арай шамай хүдэлдэг. Жэншэдгүй һайнаар хангадаг гэжэ суурхадаг байһан Москвагай метрошье һүүлэй жэлнүүдтэ хүнүүдэй һанаанда хүрэхэеэ болинхой.

Экологиин байдал айхабтар муу, Москвагай олохон хүнүүд өөрынгөө элүүр энхэ тухай һанаата болодог болонхой. Ниислэлэй агаар айхабтар ехээр бузарлагдадаг, элдэб газаар дүүрэнхэй. Хотын зарим районуудта агаар бүришье ехээр бузарлагдадаг.

Худалдаа наймаандашье, хангалгын албангуудташье иимэрхүү байдал ажаглагдана. Коммунальна ажахыда ямаршье гурим журам үгы. Москвада промышленна предприятинуудай үлүү олон байгаашье һаа, тэдэнэй тоо жэлһээ жэлдэ олошоржо, городой засагаархид ондоо нютагуудһаа хүдэлмэрилэгшэдые нэмэжэ хабаадуулха баатай болодог.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, 90-ээд онуудта 9 миллион хүн зонтой хотодо шиидхэхэ асуудалнууд ехэ олон. Экономикодо ба городой ажахыда зандаран зонхилхо урданай гуримаар эдэ асуудалнуудые шиидхэхын аргагүй юм. Тиимэһээ хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ олдоһон бага бэшэ дүй дүршэлые хэрэглэн, хотын засагаархид ажахын тоосооной ба өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилхэ гуримда орохо гэжэ шиидхээ.

Энэ хүдэлмэриин гол шэглэлнүүд, гол ёһонууд ба шатанууд ямар байха гээшэб? Богонёор хэлэхэ болоо һаа, хүнэй дүрбэн тэгшэ хүгжэлтэдэ туһа нэмэри болохо эрхим һайн байра байдал москвагайхидта ба ниислэлэй айлшадта хангахын тула бүхы юумэн хэгдэхэ байна. Энэнь городой ажабайдалэй бүхы талануудта адли хабаатай.

Ажахын тоосооной харилсаанууд иимэ гол ёһонууд дээрэ байгуулагдахаар бодомжологдоно: предприятинуудай болон эмхи зургаануудай экономическа эрхэнүүдтэй бүгэдэ арадай аша туһые тааралдуулха; арадай депутадуудай городской болон районно Соведүүдэй этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые хуулиин ёһоор батадхаха (ажахы эрхилэлгын шэнэ гуримуудтай тааруугаар); ороной хуулинуудтай шэнэ экономическа харилсаануудые наринаар тааралдуулха; хотын ба тэрэнэй районуудай социально-экономическа хүгжэлтын гол шэглэлнүүдые, зөөриин түхэл янзанууд болон нөөсэнүүдые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ замуудые өөһэдөө мэдээд шэлэхэ, арадай ажахые хүгжөөхэ, хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулха талаар хотын, районуудай, предприятинууд болон эмхи зургаануудай урмашал дээшэлүүлхэ; хэлсээнэй харилсаануудай үндэһэ һуури дээрэ ниислэлэй болон ороной бусад регионуудтай экономическа холбоо барисаагаа бэхижүүлхэ.

Ажахын тоосооной харилсаанууд хоёр шатаар бэелүүлэгдэхээр хараалагдана.

Түрүүшын шатада: өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын асуудалнуудые тодорхойлхо; хотын ба тэрэнэй районуудай «зөөриин эрхэнүүдые» тодоор хизаарлаха; өөһэдынгөө мүнгөөр өөһэдыгөө хангалгын ба арендна харилсаануудай хэмжээгээр ажахын тоосоо хүгжөөлгэдэ туһалха; союзна мэдэлэй предприятинууд болон эмхи зургаануудай ашаг олзын зарим хубиие хотын ба тэрэнэй районуудай хэрэглэмжэдэ тоолон гаргаха нормативна үндэһэ һуури зохёохо; энэ зорилгоор предприятинууд болон хүн зоной мүнгэ зөөриие хабаадуулха шэнэ гурим бүридхэхэ.

13-дахи табан жэлдэ бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан хоёрдохи шатада городой ба районно хүтэлбэриин зургаанудтай гүрэнэй, кооперативна, арендна предприятинууд болон эмхи зургаануудай ажахын тоосооной харилсаануудые бэелүүлдэг болохо гэжэ хараалагдана. Газар, нөөсэнүүдые хэрэглэһэнэй, тэдээндэ үзүүлэгдэһэн хангалгын түлөө эдэ предприятинууд болон эмхи зургаанууд мүнгэ түлэдэг болохо байна.

Хоёрдохи шатада москвагайхидай һуудал байдалые бодото дээрэнь һайжаруулхын түлөө хотын ба районуудай харюусалга ба ёһотой бэеэ даанхай байдал хангажа, Москвагай ажахын тоосооной шэнэ гурим байгуулагдаха зэргэтэй.

Энэ гурим һайн гү, али муу гү, тэрэниие зохёолгодо хабаадуулагдаһан эрдэмтэдэй болон хотын засагаархидай бодомжонуудта тэрэ хэр таараһаб гэжэ саг харуулха бэзэ. Гэбэшье хотын газар дайда дээрэ ажахын политика бэелүүлдэг, экономическа, социальна, экологическа талаар тэрэниие хүшэр хүндэ байдалда оруулһан министерствэнүүд болон албан зургаанудта нүлөөлхэ ээлжээн одоошье ерээ гэжэ мүнөөнһөө баярлахаар. Газарай, уһанай, хэрбээ бузарлаһан байгаа һаа, агаарай түлөө, коммуникациин, тэрэ тоодо, харгын ба газар дээрэхи транспортын, хотын социальна ба ажаһуудалай барилгын түлөө тэдэнэр бага бэшэ хэмжээнэй налог түлэхэ болохонь гээшэ.

Александр ДЕДУЛ,
АПН-эй шэнжэлэгшэ.

Арадай кандидадууд

«...ҮНҺЭЭШЬЕ ҮНЭТЭЙ»

асуудалнууд онсо һуури эзэлнэ гэшэб?» — гэжэ асуубаб.

— Нэрлэбэл иимэ байна. Нэн түрүүн байгаали, оршон тойронхи агаар хамгаалга, заводой экономическа байдал һайжаруулга, социальна асуудалнууд. Һаяхан 44-дэхи һургуулида уулзалга үнгэрөө һэмди. [illegible] Арадай үгэ сэсэн. Энээнһээ үндэһэлэн, программаа улам эли тодо, бэримтатай болгохоб, — гэжэ тэрэ мэдүүлээ һэн.

Валентина Николаевнагай [illegible]

[illegible] руун эрьедэхи олон котельнэнүүдые үгы хэхэ асуудал табина. Агаарай муухайһаа боложо, хүнүүд олсороо үбдэнэ. Илангаяа хүүгэдтэ энэ муугаар нүлөөлнэ. Район өөрын больницагүй. Энэ асуудал шиидхэхын тула районой предприяти бүхэн тусхай фондоо өөһэ-[illegible]

дынгоо мүнгэн зоори оруулха ёһотой гээд тэрэ дурадхана. [illegible]

Гадна депутадта кандидат [illegible] ЛВРЗ электровоз [illegible]

Хараад үзэхэдэ, цехэй гол хүдэлмэри гараар хэгдэнэ. Хүгжэнги хари гүрэнүүдтэ эдэ олон эхэнэрнүүдэй хэдэг хүдэлмэри оньһон түхеэрэлгээр хэгдэдэг болоһоор үнинэй. Эндэ ажалай бүтээсэ тон ахир. Жэшээлхэдэ, Валентина Николаевна халаан соо гурбан ста-

тор бэлэн болгожо шалгаад, тушааха ёһотой юм. [illegible]

— Нүхэдэйгөө этигэл найдалые харюулхые оролдохоб. Энэ хадга намда юунһээшье үнэтэй. Гэбэшье хооһон, хуурмаг үгэ хэлэжэ, хэгдахэ, бүтээгдэхэгүй юумаар хүнүүдые найдуулха аргамнигүй. Мүнөөнэй байдал үнэн сэхээр сэгнэжэ, һунгагшадтаяа хөөрэлдэхэб. Харин депутат болоод байгаа һаа, намһаа дулдыдаһан юумэ бүтээхын, дүүргэхын тула бэеэшье, сагаашье гамнанагүйб, — гэжэ Валентина Николаевна түгэсхэлдөө хэлээ һэн.

М. САНДАНОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. Н. Бобыкина ажал дээрээ.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Анхарал хандуулмаар асуудал

ЗҮБ ШИИДХЭБЭРИ ОЛОХО

Манай үе сагта зоной онсо анхарал татамаар олохон үйлэ хэрэгүүд ходо боложол байдаг гэшэ. Шэнэдхэн хубилгалгын, демократизациилгын, боложо байһан юумэн тухай олондо мэдээсэлгын оршон байдалда урдань бэелхын аргагүй шэнгеэр харагдадаг юумэн бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэ ха юм.

Тиигээдшье хүгжэлтын зогсошоһон үе сагта мартагдаад, юуншье болоогүй мэтээр харуулдаг байһан юумэмнай мүнөө болоходо, айхабтар ехэ алдуу, дутуу дунда болоод тодорон харагдана гэшэ. Илангаяа национальна соёлой, ёһо заншалнуудай, хэлэнэй, заншалта ежал ябуулгын хүгжэлтэ одоо зэрсэн тогтошоһон, зарим ушарта огто мартагдажа байгаа гэбэл, багаханшье алдуу гарахагүй.

Тиимэһээ оронноймнай углуу бүхэндэ шахуу ямар эрид хубилалтанууд болоно гэшэб? Зарим ушарта айхабтар хурсаар, хёмороо зүришэлдөөтэйгөөр, үлүү гарахадаа, шуһа едхалгатайгаар эдэ хубилалтанууд ерэжэ, ежабайдалаймнай таһаршагүй хуби болоно.

Манай республикада баһал хубилалтанууд болоно. Зүгөөр манай һанахада, тэдэнэр удаанаар, ашаг үрэ багатайгаар болоно гэшэ ха. Харин 1985 оной апрельһээ хойшо манай ходо хэлсэдэг, заабол бэелүүлэгдэхэ ёһотой гээд эрилтэ табидаг, үнэн дээрээ комплексноор, саг дары ажабайдалда нэбтэрүүлэгдэхэ ёһотой зорилгонууд үнеэхил саарһан дээрэ зандаа үлэнэ. Богонихоноор хэлэхэдэ, буряад хэлэн дээрэ номууд үсөөнөөр гаргагдана, манай түрэл хэлэ хэрэглэлгые үргэдхэхэ талаар бодото дээрээ бүтэмжэтэй хэмжээнүүд абтанагүй, һургуулида национальна хэлэн дээрэ ном заахада, түрэл хэлээ үзэхэдэнь һурагшадта хэрэгтэй бүхы юумэ гаргаха талаар урагшатай алхамууд хэгдээ гээд хэлэхын аргагүй байна.

Бури үргэдхөө һаа, ондоошье олон дутуу дундануудбии юм аабза. Зүгөөр тус шэнжэлэл соо энээн тухай бэшэхэ гэһэн зорилго урдаа табяагүй хадаа, энэ талаар ямар юумэ хэхэ хэрэгтэйб, ямар асуудалнуудта анхарал хандуулха шухалаб гэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Буряад угсаатан түрэл хэлэн дээрээ номуудые, газетэнүүдые, журналнуудые уншаха дуратай байна. Тиимэһээ энэ талаар нэн түрүүн зарим тэды урагшатай алхамууд хэгдээ. «Хараасгай» журналай бии болоһон тухай мэдэнэт. «Байгал» журналай хуудаһануудаар оршуулагдаһан зохёолнууд улам үсөөнөөр гаргагдадаг болоно, Буряадай номой хэблэлдэ түрэлхи хэлэн дээрэмнай гаргагдадаг номуудай хэһэг улам олон болгогдоно, буряад хэлэн дээрэ сэхэ гаргагдаха зэлүүшүүлэй газетэ тухай асуудал мүнөө шиидхэгдэнэ, Агын Буряадай автономито округто «Толон» гэжэ газетэ гарана, Усть-Ордын Буряадай автономито округто мүн лэ түрэлхи хэлэн дээрэ газетэ гаргадаг болохо талаар хэмжээнүүд абтана.

Эдэ бүгэдын хажуугаар үшөө юу хэхээр гэшэб? Үе үе бүхэнэй зониие өөһэд өөһэдынь газетэ, журналнуудаар хангаха шухала ааб даа. Гадна манай республика соо гаргагдажа байдаг оршуулагдадаг 11 районой газетэнүүдэй хуби заяан хайшаа байхань хэб? Энэ үнэн дээрээ айхабтар шухала, анхарал хандуулжа, зохихо хэмжээ саг дары абахаар асуудал юм.

Эдэ газетэнүүд нилээн олон жэлнүүд соо гаргагдажа байбашье, ашаг үрэнь, үзүүлдэг нүлөөниинь тон бага байгаа гээд тэмдэглэхэ шухала. Үзэг бэшэг, ород хэлэ мэдэхэгүй, муугаар мэдэхэ ябадалай усадхагдахалаар эдэ газетэнүүдэй удха шанар бага болоо, үргэнь эрид хубилаа. Тээд энээндэ анхарал хандуулдаггүй, хуушан хэб соонь ород газетыень оршуулжа гаргаад лэ ябадаг байгаабди. Тиигэжэ нэрэ хүндэнь нилээд ехээр бууранхай байгаа гэбэл балай алдуу гарахагүй гэжэ һанахаар байна.

Эдэ бүгэдэһөөл уламжалжа, оршуулагдадаг газетэнүүдтэй районуудта эдээндэ онсо анхарал хандуулжа эхилбэ гэшэ ха. Юуб гэхэдэ, долоон хоног соо гурба дахин дүрбэн нюуртайгаар гарадаг газетэеэ нэгэдүүлжэ, долоон хоног соо нэгэ дахин бэеэ даагаад, оршуулагдангүй гаргадаг болохо гэжэ хүсэнэ.

Нёдондонһоо хойшо энэ талаар түрүүшын туршалга хэгдэжэ эхилбэ. Түнхэнэй районой «Саян» газетэ ород хэлэн дээрэһээ оршуулагдахаяа болижо, бэеэ даагаад, амяараа түрэлхи хэлэн дээрэмнай гаргагдадаг болоо бшуу. Тиихэдээ тус газетэ олонниитэ зоной анхарал гансата татадаг болоһон байха юм.

Һонирхолтой байгаа гэшэ ааб даа. Тиигээдшье Түнхэнэй газетын редакциинхид поэт Чимит-Рэгзэн Намжиловай оршуулһан «Монголой нюуса тобшо» бүхыдэнь гаргаа, нютагайнгаа хүбүүд, басагадай зохёолнуудые толилоо, арадай аман үгын абдарһаа һонин онтохонуудые, үльгэрнүүдые, таабаринуудые, оньһон үгэнүүдые, үреэлнүүдые тунхаглаа, нютагайнгаа эрхим зон тухай зураглалнуудые, очеркнуудые барлаа, Түнхэнэй дайдын шухала удха шанартай асуудалнуудые харуулхые оролдоо.

Гадна ондоо арадуудай эрхим зохёолнуудые оршуулжа, «Саян» газетын редакциинхид толилно, манай буряад литературын зохёолнууд тухай һанамжануудые, шэнжэлэлгэнүүдые гаргана. Гадна нютагайнгаа үнгэрһэншье, мүнөөнэйшье сагай һонин-һонин зон тухай бэшэхэдэнь, уншагшад һонирхонгүй яаха һэм даа.

Тиигээдшье буряад уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдтэй дүтөөр танилсаха арга боломжо һайшаагдангүй яаха һэм?

Мүнөө Хэжэнгын районой газетын редакци оршуулагдадаг газетэеэ бэеэ даанхай болгохо шиидхэбэри абаад байна. Тиихэдээ дээрэ дурсагдагша зорилгонуудые мүн лэ бэелүүлхэ юм. Саашадаа Хориин, Яруунын, Ивалгын, Зэдын, Захааминай, Баргажанай, Хурамхаанай, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын районуудай газетэнүүдэй редакцинууд оршуулагдадаг газетынгаа хуби заяае КПСС-эй горкомуудай, райкомуудай, совет, ажахын зургаануудай туһаламжаар заабол зүб тээшэнь шиидхэхэ ёһотой гэжэ һанагдана.

Юуб гэхэдэ, амяараа газетэ гаргаха гэшэ хүшэр хүндэ хэрэг байна. Нэн түрүүн, кадрнууд хэрэгтэй. Гадна мүнөө бии байһан штат дутаха байна. Редакторай, харюусалгата секретариин орлогшонууд, хоёр оршуулагша, корректор, машинистка гээд лэ оршуулагдадаг газетын штат хизаарлагдана ха юм. Хоёрдохёор, мүнгэн зөөреэр хангалга айхабтар хүндэ, шиидхэхэдэ орёо асуудал мүн. Эндэ нютаг бүхэндэ өөрынхеэрээ шиидхэхэ зэргэтэй ааб даа. Гадна гонорар түлэхэ мүнгэн хэрэгтэй гээд мартажа болохогүй бшуу.

Манай һанахада, Госкомиздат эндэ горитой туһаламжа үзүүлжэ шадаха байна. Яагаашье һаа, өөрын олзо оршотой албан зургаан ха юм. Харин мүнөө дээрээ энэ эмхи хажуу тээ байна шахуу. Хорёогүйшье һаа, ямар нэгэ энэ гэмэ туһаламжа мүнөө дээрээ үзүүлээгүй байна ха юм. Байтагай мэдэлдэнь гэхэ гү, али хангалга доронь байдаг хэблэлэй зургаануудай зарим кадрнуудыень (онсолходо, бухгалтернуудые) абажа, өөрынгөө штат үргэдхэнхаар, сүлөө болоһон мүнгыень суглуулжа, амяараа болоһон буряад газетэнүүдтэ туһалхада яанаб? Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, иимэрхүү асуудалнуудые шиидхэхэдээ, хуушарһан заабаринуудһаа холодожо, тогтонижожо хашартай болоһон юумэнһээ арсажа, мүнөө сагай эрилтын зэргээр хандадаг байхада яана гэшэб?

Иигээд ямар нэгэ тобшолол хэхэ хэрэгтэй болоно гэшэ ха. Тиимэһээ нэгэ иимэ бодол байна. Манай түрэл хэлэн дээрэ гаража байдаг хэблэлэй байгууламжа тухай наринаар, һайнаар, бүхы дээрэнь бодожо үзөөд, тэрэниие гуримшуулан байгуулха тухай зүбшэн хэлсэхээр байна. Тиихэдээ шэнэ газетэ, журналнуудые нээхын урда кадрнуудые бэлдэхэ асуудал шиидхэхэ шухала байһан тухай мартажа болохогүй юм аабза.

Манай арадай ёһо заншалнуудаа, хэлээ һэргээн хүгжөөхэдэнь, саашадань жэнхэни һайхан занданиь дамжуулхадань, түрэлхи хэлэн дээрэ гарадаг хэблэл айхабтар ехэ үүргэ дүүргэхэ гээд мэдээжэ. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй эмхидхэхы, элсүүлхы, нүлөөлхы хүсэ шадал айхабтар ехэ ха юм. Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, тус асуудалда хүнгэхэнөөр, урданайхи мэтэ хайша хэрэгээр, бодомжогүйгөөр хандажа яашье болохогүй. Эндэ мүнөө дахинаа алдуу гаргаа хадамнай ерээдүйн, гушанарнай бидэнэрые хүлисэхэгүй гээд һанагдана.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ,
журналист.

АГА, ОНОН нютагуудаар

БЭЕЭ ДААХА ХҮСЭЛТЭЙБДИ

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада манай нютагта Агын Буряадай автономито округой бэеэ даангаги байдалтай болохо тухай хөөрэлдөөн үргэнөөр тараа һэн. Сэхыень хэлэхэдэ, Агын талын арад зон иимэ арга боломжын олдохые үнинэй хүлеэдэг. Тиин 1990 онһоо эхилжэ, округой экономическа талаһаа бэеэ даангаги байдалтай болохо зарим тэды арга олгогдохонь. Урдандаа мүнгэн зөөри болон эд хэрэгсэл областиин мэдэлдэ үгтэнхэй, гансал дээдын газарһаа табигдадаг байһан ха юм. Тиихэдэнь областиин эмхи зургаанууд тэдэниие өөһэдөө мэдээд, районуудта хубаарилдаг һэн. Олонхи ушарта округнай энэ хубаарилгын эсэстэ гарзатадаг байгаа.

Манай нютагайхид бэеэ даангаги байдалтай, республикын болон союзна министерствэнүүдтэ сэхэ гарадаг болохын түлөө горитой ажал ябуулаа юм. Гадна ондоо области, республикануудтайшье мүн лэ сэхэ харилсаа холбоо байгуулхаяа эрмэлзэһээр.

Округой экономическа талаһаа бэеэ даанги байхын түлөө түрүүшын эрид алхам үнгэрэгшэ жэлэй эсэс багта хэгдээ.

СССР-эй арадай депутат Цырен Нимбуевай үүсхэлээр округүйсэдкомой түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. О. Аюров, Агын болон Могойтын райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр В. Б. Дашиев, Ж. Ж. Вандановаа, мүн тэдэнэй тоодо би Российн Федерациин министерствэнүүдтэй сэхэ харилсаа холбоо байгуулха зорилготой Москва ошожо ерэһэн байнабди. Нэн түрүүлэн, Российн агропромой болон бусад министерствэнүүдэй тушаалтадтай уулзажа, дүрбэн үдэрэй турша соо өөһэдтөө айхабтар аша туһатай хэрэг бүтээгээ һэмди.

Район бүхэндэ хүдөө ажахын продукци болбосоруулха предприяти, соёлой эмхи зургаануудые, зоной эрилтэ хангалгын байшангуудые байгуулгын, үйлэдбэриин хүсэнүүдые үргэдхэлгын түсэбүүдые зохёогоод, бодото дурадхалтай түбэй газар зорёо һэмди. Тодорхойлходо, бидэ, Дулдаргын районойхид, ерэхэ гурбан жэлэй туршада ажахы бүхэндэ хэды түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри бэелүүлхэ аргатай байһанаа элирүүлээбди. Мүн районой арадай ажахын бусадшье һалбаринуудта гаргашалагдажа боломоор мүнгэн зөөриин хэмжээе тодорхойлоо һэмди.

• 1990 ондо манай район ажахынуудай хоорондохи харгы барилгада, мүн тэрэниие заһабарилгада онсо анхарал хандуулха. Ушарынь, харгын шанарһаа ажабайдалаймнай бүхы юумэн дулдыдаха. Трактор, автомашинануудые ашаглалга, тэдээнэй бүрин бүтэн байлга нэн түрүүн харгытай холбоотой байдаг гэшэ. Дардам һайн харгыда һаатангүй, түргэн саг соо хэрэгтэй газартаа хүрэдэг ха юм.

Зүдхэли нютагта һургуулиин шэнэ байшан барюулагдахаар үнинэй түсэблэгдэнхэй аад, бидэнэй уялгалтагүйгөөр ажаллаһанһаа боложо, олон жэлдэ бэелдэггүй байгаа. 1990 ондо тус барилгые эрид түргэдхэхэ зорилго урдаа табинабди.

Элеэ һууринда 200 хүнэй багтаамжатай клуб баригдажа эхилхэ. Дулдаргын шубуунай фабрика һэльбэн заһабарилагдаха, үргэдхэгдэхэ. Үзөөн, Зүдхэли нютагуудта спортын байшангууд, Табтаанайда соёлой байшан баригдаха. Харин тиихэдэнь шандалиинхид хуушан клубаа заһабарилха юм. Зондо гэр байрэ бариха, айлнуудта газ оруулха хүдэлмэри урдынхиһаа түргэнөөр бэелүүлэгдэхэнь.

Эдэ бүгэдын хүдэлмэридэ дүн хэмтэ 6,5 миллион түхэриг мүнгэн гаргашалагдахаар хараалагдана. Тэрээнэй 5,5 миллион түхэригынь барилга-хабсаралгын хүдэлмэридэ һомологдохо. Арадай депутат Ц. Нимбуевай аша түсөөр манай округ энэ жэлдэ 43 миллион түхэриг мүнгэн зөөри гүрэнһөө абаа. Тиигэжэ бидэ түсэбөөр хараалагдаһанһаа 2,5 дахин ехэ мүнгэ энэ жэлдэ ашаглаха болонобди.

Гүрэнһөө һомологдоһон мүнгэ зөөриие аша үрэ ехэтэйгээр ашаглаха гэшэ округой бүхы ажалшадай нэрэ хүндын хэрэг мүн. Жэшээлхэдэ, Дулдаргын райондо 6,7 миллион түхэриг мүнгэн һомологдобо. Энээнһээ урда жэлнүүдтэ манай районой ажалшад иимэ ехэ хэмжээнэй мүнгэ гүрэнһөө абажа үзөөгүй юм. Харюуданиь манай колхоз, совхозууд, промышленностиин болон барилгын эмхи зургаанууд ажалайнгаа эмхидхэл эрид һайжаруулжа, шадаал һаа ехэ продукци үйлэдбэрилхые оролдохо болоно.

Худэлмэришэн бүхэндэ ажаллаха, амарха һайн эрхэ байдал байгуулха, үйлэдбэриингөө хүсые үргэдхэхэ, гүрэнһөө һомологдоһон мүнгэн зөөри үүлтэр һайнтай мал, һайн сортын орооһо таряа худалдан абалгада гаргашалхабди. Үйлэдбэридэ эрдэм ухаанай түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхые эрмэлзэхэбди.

Гүрэнһөө һомологдоһон мүнгэнэй горитойхон хубинь элдэб барилгануудта гаргашалагдахаар хараалагдана. Бидэндэ барилгын тусгаар эмхи зургаануудай үсөөн дээрэһээ ажахынууд гол түлэб өөһэдынгөө хүсөөр барилга хэхэ болоно. Хэрбээ районоймнай энэ жэлдэ 6,7 миллион түхэригөө ашаглажа шадаагүй һаань, хойто жэлдэ манда һомологдохо мүнгэнэй хэмжээн бага болгогдохо юм. Иимэ байдалда бидэ яашье орохо эрхэгүйбди. Тиимэһээ манай районой ажалшад байгша ондо сагай эрилтэдэ хүрэмөөр ажаллаха ёһотой.

В. КИРИЛЛОВ,
Дулдаргын райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

Һунгалтаһаа һунгалта хүрэтэр

«...ЗАХЯАНУУД АЛИ ...ГЭЭР ДҮҮРГЭГДЭЭБ?»

[illegible] дуулна гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Үлзытэ тосхон руу ошоһон харгын бэлшэр дээрэ автобусто ерэһэн хүнүүдэй хура борооһоо, һалхи шуурганһаа бэеэ эршалха тусхай байра түхеэрэгдэнхэй. Ерэхэ жэлһээ энэ тосхон хүрэтэрнай автобусууд ябадаг болохо юм.

Колхозой машинно-тракторна мастерскойнуудай байра заһабарилха тухай асуудал һунгагшадай талаһаа ходо табигдадаг бэлэй. Тэрэниие колхозой правлениин түрүүлэгшэ С. Г. Санжиев гол анхаралдаа абажа, саг соонь бэелүүлһэн байна.

Имагтал һунгагшадай захяагаар Мужыха һууринай хүүгэдэй сад-яслиин байранууд болзор соогоо шанартайгаар баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа гээд тэмдэглэлтэй.

Поперечнэ һууринай һунгагшад захяануудайнгаа дүүргэлтэдэ онсо анхарал хандуулдаг. Энээн тухай депутадуудта һанамжа, дурадхалнуудаа дуулгажа, хэлэжэ байдаг. Тэдэнэй оролдолго, үүсхэл гаргаһанай ашаар эндэ һургуулиин барилга хараалагдаһан болзор соогоо бүтэһэн байна. Мүн эндэхи соёлойнь байшан һэльбэн шэнэлэгдээ. Энэ ехэ хүдэлмэри эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ сомоной Соведэй арадай депутадууд М. М. Уразова, Н. К. Белоусов, П. Г. Ергин, С. Б. Баяндуева гэгшэдэй оруулһан хубита ехэ байна гээд хэлэлтэй.

«Улаан туяа» совхозой түб Эгэтэ тосхондо һүүлэй үедэ барилгын талаар ехэ ажал эмхидхэгдэн ябуулагдана. Эндэ малшадай болон ветерануудай гэрнүүд баригданхай. Тиихэдэ фельдшерскэ пункт, һургуулиин дүрбэн классай багтаамжатай байшан, ажаһуудалай хэрэглэмжэнүүдые хангаха комбинадай пунктын байра эндэ бодхоогдожо, ашаглалгада оруулагдаа. Мүн промышленна эд бараанай магазин болон кондитерска цех баригдаа.

Энэ совхозой хүдэлмэрилэгшэд арадай һунгамалнуудай хабаадалгатайгаар гүрэнэй тэдхэмжын хүсөөр мүнгэ абажа, байрын гэрнүүдые бодхоожо эхилээ.

Тиихэтэй хамта районой тоһоной заводой Мужыхын филиалай хүдэлмэрилэгшэдтэ тэдэнэй захяае бэелүүлэн, хоёр бүлын байратай нэгэ гэр барижа үгэхэ байһан зэмди. Тэрэ барилгамнай дүүрэнтэжэ байнхай. Һаяын үдэрнүүдтэ ашаглалгада оруулагдаха зэргэтэй.

«Дружба» колхозой түб һууринда гүнзэгы худаг малтуулха захятайбди. Тэрэмнай дүүргэгдэнгүй, гансал саарһан дээрэ бэшэгдээд үлэшөө. Гадна эндэхи дунда һургуулида барилга хэхэ-хүдэлмэридэнь туһалха байһан аад, тэрэнээшье хэжэ үрдеэгүйбди. Манай сомоной Соведэй арадай һунгамалнууд нютагаархидайнгаа үгэһэн захяануудые дүүргэхэ талаар анхаралаа яһала хандуулаа, тэдэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа бодотоор оруулаа, эдэбхи үүсхэлээ гаргаа.

Мүнөө манай сомоной Соведэй харьяата тосхон, һууринуудта һунгалтада бэлэдхэлэй хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Арадай депутадта кандидадууд һунгагшадтаяа уулзажа, хөөрэлдэнэ. Тэдэнэйнгээ һанамжа, дурадхалнуудые бүридхэн абана. Хэһэн захяануудыень яажа дүүргэхэ шадалтай байһан тухайгаа хөөрэжэ үгэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ сомоной Соведэй депутадуудшье һунгагшадтаяа уулзажа, тоосоно. Хэһэн, бүтээһэн юумэнүүд тухайгаа дуулгана. Тиигэхэ зуураа, ямар захяануудайнь ямар шалтагаанаар бэелүүлэгдээгүй үлэһэн тухай тобшо тэдыгээршье һаань, хэлэжэ үгэнэ.

Манай сомоной Соведэй харьяата «Дружба» колхозой, «Улаан туяа» совхозой коллективүүд үнгэрэгшэ жэлэй хугасаа соо муу бэшэ дүнгүүдтэйгээр ажаллажа гараад, түйлаһан амжалтануудаа арьбадхажа, саашадаа бури һайн дүнгүүдые түйлахын түлөө тэмсэжэ байна.

А. ОКСОХОЕВ,
арадай депутадуудай Эгэтын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ТАСС · АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

КАНБЕРРЭ. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Николай Рыжковой албанай хэргээр ерэхээ байһан ушарые Австрали һайшаана. Энээндэ зорюулжа, Австралиин премьер-министр Роберт Хоук пресс-конференци үнгэргөө. Советскэ Союзтай харилсаае али бүхы талаарнь хүгжөөхын тула манай орон бодото алхамуудые хэжэ байна гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

«Н. И. Рыжковой албанай хэргээр манай орондо ерэлгэ Советскэ Союзда боложо байһан хубилалтануудай удха шанартай танилсаха, Советскэ Союзда өөһэдтөнь, мүн бүхы дэлхэй дээрэ тэдэнэй ехэ удха шанартай танилсаха һайн арга олгохо байһаниинь арсашагүй», — гэжэ Р. Хоук мэдүүлээ.

ЭМХИДХЭЛЭЙ КОНГРЕССЭЙ ДҮНГҮҮД

ВАРШАВА. Польшын президент Войцех Ярузельский Польшын Республикын социал-демократиин гол соведэй түрүүлэгшэ Александр Квасьневскитэй, СДРП-гэй ЦИК-эй Генеральна секретарь Лешек Миллертэй уулзажа хөөрэлдэбэ. Шэнэ политическэ нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд эмхидхэлэй конгрессэй ямараар үнгэргэгдэһэн тухай, тэрэнэй үрэ дүнгүүд тухай президентдэ мэдээсэһэн байгаа. Олон ондоо һанамжануудай үндэһэ һуури дээрэ СДРП демократическа зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй, социальна үнэн зүбөй гол ёһонуудай үргэн ехэ хүдэлөөн байхые, Польшын гүрэниие хүгжөөлгэдэ, Европодо тэрэнэй хараа бодолнуудые бэхижүүлгэдэ хубилалтануудай эдэбхитэй автор байхые оролдоно гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ.

Социал-демократи зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй ба социальна дэбжэлтын бүхы бүлэгөөрхидтэ союзнигууд болохые оролдохо ёһотой. Демократиин ба хубилалтануудай конституционно үндэһэ һуури дээрэ байдаг, Польшодо доройтон уналгые зайсуулха зорилгонуудые урдаа табидаг бусад хүсэнүүдтэй ажал ябуулгаяа нэгэдүүлхээр бэлэн байһанаа тэдэнэр мүн лэ мэдүүлнэ.

НЭМЭЛТЭ ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮДЭЭР

ПРАГА. ЧССР-эй Федеральна суглаанай хоёр палатада нэмэлтэ һунгалтын үнгэргэгдэһэнэй ашаар Чехословакиин Компарти ороной парламентда диилэнхи олонхиин һууриая алдаба. Тэрэ 40 жэлэй хугасаа соо олонхиин дуу абажа байһан юм.

Мүнөө ороной Федеральна суглаанай 350 депутадай мандадай 138-ниинь коммунистнуудта, 152-ынь партиинабэшэ хүнүүдтэ хабаатай байна. Бэшэ һууринуудынь бусад политическэ партинуудай түлөөлэгшэдэй дунда хубаарилагдаһхай. Мүнөө дээрээ зурган һуури эзэгүй үлэбэ. Шэнээр һунгагдаһан 120 депутадай 8-ниинь коммунист юм.

Депутадуудые дуудаха тухай абтаһан хуулитай, шэнэ һунгалта үнгэргэлгэтэй зохилдуулан, парламентын шэнэ гэшүүд һэлгэгдэһэн байгаа. Ороной гол политическэ хүсэнүүдэй дунда «түхэреэн столой» саана үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд Федеральна суглаанда болоһон хубилалтануудые тодорхойлбо. Мүнөө парламентын бүридэл орон доторхи политическэ хүсэнүүдэй тэнсүүридэ зохилдоно гэжэ ЧТК агентство тэмдэглэнэ.

Парламентын гэшүүдэй шэнэ депутадуудые һунгаһанай ашаар Чехословакиин парламент хубилгагдажа байна. Иимэ ябуулгые бүримүһэн демократична гэжэ нэрлэхын аргагүй. Сүлөөтэ һунгалтанууд үнгэргэгдэжэ, Чехословакиин эрхэтэдэй политическэ ямар хараа бодолтой байһые гүйсэд элирхэйлэн харуулагдаха.

БКП-гэй XIV СЪЕЗД

СОФИ. Болгарин Коммунис партиин XIV съезд хүдэлмэреэ ниислэлэй Арадай Соёлой ордон соо эхилбэ. Энэнь тэрэнэй түүхэдэ түрүүшын ээлжээтэ бэшэ съезд болоно. Эдэнэй олонхид дээдэ партиина хуралдаанда түрүүшынхеэ һунгагдаа. Тэдэнэр 980 мянган коммунистнуудые түлөөлнэ.

Болгарида демократическа социализмын манифестын, партиин шэнэ Уставай, БКП-гэй ЦК-гай Политическэ элидхэлэй проектнүүдые, мүн партиин шэнэ хүтэлбэрилхы зургаануудай һунгалта зүблэхэ зүйлдэ табигдана.

БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Петр Младенов «Партиие шэнэдхэлгэ, Болгарида демократическа социалис общество байгуулга» гэһэн ЦК-гай политическэ элидхэл хэбэ.

Британиин ниислэл хото Лондондо түүхэдэ ороһон барилганууд, памятник болон хүшөөнүүд угаа олон бодхоогдонхой. Дэлхэйн олон оронуудһаа эндэ ерэһэн аяншалагшад эдэ бүгэдые ехэ һонирхон харадаг закшалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Британиин элитэ политик гэжэ тоологдодог Англиин буржуазна революциин мэдээжэ ажал ябуулагша Оливер Кромвелиин дурасхаалта хүрэг.

ТАСС-эй фотохронико.

ТОЛИ

ЭНЭ ХУУДАҺАНДА
Шамбай хүбүүдэй нэг...
Уран гартын шүлэгү...
Үхибүүдэй хөөрөөнһ...

Сагай сууряан

НЮТАГАЙ БУХЭШҮҮЛЭЙ НЭГЭН

ЖУРНАЛИСТЫН хэрэгээр наяшаг нютагаа ошобоб. Тиихэдээ Цыден-Дамба Дашапылович Гончиковтой уулзажа хөөрэлдөө һэм. Тэрэ хадаа нютагтаа Буршай гэжэ алдаршанхай, эсэгын иимэ табан хүбүүдэй нэгэн юм: Бадма (Шойен), Базаржаб (Мархай), Дашадондог (Лёнхобо), Цыден-Дамба (Буршай), Цыден (Хуумаан). Эхэнь хүбүүдээ эрхэлүүлжэ, бултандань иимэ дабхар нэрэнүүдые үгэжэрхиһэн байгаа ха юм. Урданай хүгшэнэй тон хошонгууша байһан эндэ элирнэ бэшэ гү? Цыден-Дамба Дашапыловичһаа ара нэрэнүүдые хэблэлдэ бэшэжэ дурдаха зүбшөөл абаһанби гэжэ уншагшадта мэдүүлхэ ушартай гээшэ хаб.

— Борис Будаевнай хаанахи хүбүүн болоноб даа? — гэжэ Цыден-Дамба Дашапылович асууба.

— Баргажанай. Баян-Голой — гэбэб.

— Һүрхэйл бэрхэ хүбүүн байна даа! — гэжэ, өөрөө дэлхэйн чемпион болоһон мэтэ, ехэ омогорхожо хэлэбэ. Тиигээд хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ.— Урдань Баргажан Бадраа гэжэ алдаршаһан бүхэ Эгэтын дасанай найрта барилдадаг ябаһан юм. Үшөө Гоё Гарма гэжэ үрөөһэн нюдэтэй бүхэ суудa гараһан байха.

Нэгэтэ Баргажан Бадраагай морин горхон соо хирэбэ һэн ха. Шэрэжэ ябаһан боошхотой үһаяа даахаяа болёо. Тэрэ мориёо мулталжа һөөгтэ уяад, Баргажан Бадраа өөрөө тэргынгээ оглёобо соо мориной орондо ороод, боошхотой үһаяа шэрэжэ, голой үһан сооһоо гаргажархиһан юм гэхэ.

Харин Гоё Гарма гээшэ Монголой зуун бүхые хаяад, хорлуулһан юм гэһэн һураг ябадаг һэн. Манай Базаров Даша тэрэ Гоё Гармые диилэһэн юм. Дашамнай оройдоо нюргаа шоройдожо үзөөгүй бүхэ гээшэ һэн...

1946—1950 онуудай үедэ Эгэтэ, Эгэтын-Адаг, Үльдэргэдэ Цыден-Дамба Гончиковые хаяха бүхэ байгаагүй юм. Энээниие гэршэлһэн хоёр баримта дээрэ тоггоё.

Баяндуев Иван ганса Эгэтэ, Мужыхадаа бэшэ, бүхы Яруунa соогоо мэдээжэ болоһон бүхэ ябаа. Тиимэ тула нютаг зон соо Бүхэ Баанька гэжэ алдаршаһан бэлэй. Мужыхынхид гүйгөөшэ мори асараа. Юрэдөөл, хүршэ, тэрэ үеын Карл Марксын колхозойхид Эгэтын-Адагай сурхарбаанда нилээд бэеэ зэһэнхэй ерэһэн байгаа. Теэд эгэтын-адагайхид баһал миин һуугаагүй ха юм. Морининь гартаа. Тиигээшье һаань, мужыхынхид Ивамнай хаяха гэһэн найдалаа табяагүй һааб даа. Үнэхөөрөөшье, һүүлшын дүхэригтэ Буршай Бүхэ Баанька хоёр гаража ерэбэ! Айлшан бүхэ бэеэрээ томо, булюу байхаһаа гадна, наһаараа залуу! Теэд туһа болоогүй — Буршай диилэжэ гараа... Эгэтын-адагайхидай баяр хоёр манай бүхэ Улаан-Үдэһөө байха. Нарһатаашье ошожо барилдадаггүй һэн хаш. Бүхэ барилдаашын анханай спортивна немтар сооһоо абтаһан дурсагдагша хоёр баримта дээрэ тоггобоб.

Ц.-Д. Д. Гончиков Яруунын аймагай «Победа» колхозой гэшүүн юм. Дайнай ба ажалай ветеран. 1941 оной июль соо сэрэгэй албанда абтаад, 1945 оной декабрь соо Эгэтынгээ-Адаг бусаһан байна. Тэрэ хадаа гол түлэб Шэтэдэ армиин алба хэжэ үнгэргөө: түмэр харгын управлениин дэргэдэ холбооной ажал хэжэ гараһан байна. 1946 онһоо хойшо 30 гаран жэлдэ колхоздоо хүдэлжэ гараа. Тэрэнэй долоон жэлынь хонин ажалай бригадир ябаа. Һүүлэй арбаад жэлдэ, пенсидэ гаратараа, барилгашанаар хүдэлөө. Малшадай болоод малай гэр байра баряагүй, заһаагүй газарынь нютаг соогоо үгыл ёһотой. Ажал тухайнь хөөрөөгөө мүнөө энээгээр хизаарлаха ушартайб. Юуб гэхэдэ, хэлэхэ зүйлни ондоо.

Маарагта, Хангира, Эгэтын-Адаг нютагуудай иимэ бүхэшүүлые дурдалтай байна: Базаров Дамба (Бүхэ Дамба), Гомбын Мархаадай, Базаров Даша, Митыпов Шагдар (Улаан Шагдар), Гончиков Базаржаб (Мархай). Эдэмнай дайнай урда тээ, зариманиинь бүри Эгэтын дасанай найрнуудта барилдадаг ябаһан бүхэшүүл болоно. Базаржаб Гончикович Гончиков хадаа Цыден-Дамба Дашапыловичай аха, Яруунa соогоо суутай бүхэ ябаһан юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нарһатада болоһон һайндэртэ оло дахин нэгэдэхи һуури эзэлһэн байха.

— Цырен Хоборков ехэ түргэн хүн байгаа һэн,— гэжэ мүнөө Цыден-Дамба Дашапылович хөөрэнэ.— Баруун хүлым абаадхёо. Теэд би дүрэдэнь алдаһан хүлөө һөөргэнь буляалдажа байнгүй, татагдаһан шэг руунь үшөө саашань түлхижэ, дотор дэгээ хэжэ, нүхэрөө гэдэргэнь унагаажархёоб.

— Республика соогоо гурбан жэлдэ удаа дараалан 2-дохи һуури абаһан хүнби. Ши гайтай хүн байнаш,— гэжэ Хоборков һүүлдэнь Ц.-Д. Д. Гончиковто хэлэһэн байгаа.

Энэ барилдаан 1946 гү, али 1947 ондо, Зүүн-Үльдэргын Сомон зүблэлэй зунай найр дээрэ болоо һэн. Бадма Номгонович Цыренжапов (Нимаа Бадма) түрүүтэй зүүн-үльдэргынхид гастрольдо ябаһан Ц. Л. Хоборков артистые манай талаһаа барилда гэжэ дурадхаһан байгаа. Тиихэдээ энэ удаа Буршайе хаяха бүхы олобобди гэжэ ехэтэ найдаһан байгаал ха. Эгэтын-адагайхидшье Буршаймнай хаягдахань гээшэ гү гэжэ сэдьхэлээ зобожо байгаа һэн.

— Минии Цырен Хоборковтой барилдахаяа бодоходо, Базаров Даша хубсаһаяа тайлажа байгаа һэн,— гэжэ Цыден-Дамба Дашапылович хөөрэнэ.

Суута бүхэ тиихэдэ барилдахаяа болиһон ябаа. Теэд онсо ушарай тохёолдоһон тула, тэрэ бэеэ зэһэбэ ха юм. Гэбэшье нютагайнгаа хүбүүе халан абаха хэрэг гараагүй бэлэй. Базаров Даша хубсаһаяа дэмы тайлаһан байгаа. Хайшан гэхэб, холоһоо ябаһан айлшан бүхэ Цырен Хоборков Эгэтын-Адагай бүхэшүүлые дэмыл мэгдэхээһэн байгаа. Эндэшье Цыден-Дамба ахатан илаа һэн.

Цыден-Дамба Гончиковой Бүхэ Баанькиие, Цырен Хоборковые хаяһан ушар олон зүйл гэршэлнэ гээшэ. Тэрэ хадаа Иван Баяндуев мэтэ, аймаг соогоошье суудa гараха байгаа ха юм даа. Гадна Цырен Хоборков мэтэ, республика соогоошье нилээд дээгүүр гарай бүхэ гэжэ тоологдохо аргатай байгаа гээшэ бээзэ. Теэд дахин ехэ һэн. Юуб гэхэдэ, энэ юрын бэшэ, колхозой тогтоһоор 20 жэлэй ойдо зорюулагдаһан найр байгаа ха юм!

Наһажаал уншагшад сооһоо Буряадай АССР-эй арадай артист Цырен Лопсонович Хоборковые танихагүй хүн республика соомнай олдохогүй байха. Тэрэмнай ганса дуушан бэшэ, мүн бүхэ барилдааша ябаһан хүн ха юм.

Тиигэһээ тиитэрээ бишье хадаа Гончиковой хүсэтэйе бэе дээрээ үзэһэн хүнби. Нэгэтэ Эгэтын-Адагта колхозой зунай найр түлэг дундаа ябажа байба. Тэрэ холын 1948 оной зун минии нүхэд Нимаев Дамдинжаб, Цыренжапов (Шархандайн) Цырендоржо, Цырендоржиев Чимит (Бүүбэй), Намсараев Намжил болон бусад намайе барилдаанай дүхэригтэ һуулгаба. «Эрдэниин барилдаха болоо хада би юрэдөө бү барилдаһуу, наһатай хүн аад», — гээд минии Митыб абга хубсаһаа һөөргэнь үмдөө агша һэн. Барилдаха бүхэшүүл намһаа бултада аханууд, бэеэршье хүдэр томо механизаторнууд һэн ха. Гэбэшье 18 наһандаа ябаһан хүнэй зүрхэ зориг яашаха һэм, Цыдыпов Доржые хаядхёоб. Теэд Дымбрылов Гыпыл (нютаг соогоо Гыпыл Дундхай гэжэ алдаршанхай) бүдүүн хүзүүтэй, айхабтар хүдэр бэетэй бүхэ бэлэй. Гыпыл Дундхайтай барилдажа байхадам абамни: «хүбүүем аргаар, аргаар»,— гэжэ ооголоо һэн. Гыпыл Дундхайгааш унагаагааб. Харин Лыгденов Цыренжабтай нилээд удаан барилдабабди. Хэмнай хэнээшье диилэхэ юм бэшэ. Амаралта үгтэбэ. Амарһанайнгаа һүүлээр бодоходоо, доогуурнь гүйжэ ороод лэ, Цыренжабаашье хаяжархибаб. Түгэсхэлэй барилдаанда нүгөө талаһаа булижа ерэһэн Гончиков Цыден-Дамбатай тулгабабди. Бишье яаха аргагүй хаягдааб даа.

Үглөөдэрынь Зүүн-Үльдэргэдэ сомоной найр болобо. Тэндэхи барилдаан дээрэ нөөхил Цыден-Дамбадаа дахинаа хаягдажа, баһал хоёрдохи һуурида гараа бэлэйб. Һүүлшынхиеэ 1951 ондо, арбадахиие дүүргэһэн жэлдээ, Нарһатада барилдажа, аймагай хоёрдохи бүхэ болооб. Тэрэ үеын бэрхэ спортсмен Яков Чимитов намайе хаяжа, чемпион болоһон юм. Нэгэш дахин түрүү һуури эзэлжэ үзэгдөөгүйл даа.

Ц.-Д. Д. Гончиковой бэлигтэй бэрхэ барилдааша ябаһан тухай тобшохоноор хэлэхэдэ иимэл даа.

Буршай Бүхэ Баанькиие 1950 ондо хаяһан байха юм. Тиихэдэ би 35-тай ябааб. Барилдааша хүндэ энэмнай үндэр наһан болоно бшуу. Тэрэ гэһэнһээ хойшо барилдаагүйб,— гэжэ Цыден-Дамба Гончиков хөөрөөгөө дүүргээ һэн.

Мүнөө 1990 он гараад байна. Зун, июниин хуушаар, «Победа» колхознай байгуулагдаһаар 60 жэлэйнгээ ойе тэмдэглэхэ. Энэ найрта хүршэ колхозуудһаа бүхэшүүлэй, гүйгөөшэ моридой ерэхэ байһаниинь дамжаггүй. Тиимэһээ Эгэтын-Адагай бүхэ хүбүүдэй, хурдан моридой эртээнһээ, мүнөөнһөө хойшо бэеэ зэһэжэ байһанда юунэй һэжэг байхаб даа!..

Эрдэни БАЛЬЖИНИМАЕВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

Улаан-Үдэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын аймагай «Победа» колхозой ажалай ветеран Ц.-Д. Д. ГОНЧИКОВ.

ШҮЛЭГҮҮДЭЙНЬ ДЭБТЭ[Р]

Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Радна Масланович Цыренов бүхы наһаараа түмэр түдэгэ носожо, түбһэн юумэ заһабарилжа ябаһан хүн юм. Тиимэһээ тэрэ түмэршэ, модошо дээдэ гарай дархан гэгдэжэ бүхы Баргажанай голдо, илангаяа Бархан нютагтаа мэдээжэ болоһоор үнинэй.

Арбаад хүбүүд, басагадай эсэгэ, хори гаран аша, зээнэрэй үбгэн аба. нагаса болохо 61 наһатай Радна Масланович сүлөө сагтаа нютаг оро[н]лиие һайхашааһан шүлэ[г]... ябадаг. Тэдэнэй зари[м]... «Хурамхаанай галнууд»... логдоһон байха.

Угай уран дархан Р... чай шүлэгүүдые уншаг... мүн лэ уран бодолһоо... гүүдээ олоор бэшэжэ, ... эльгээжэ байхысень хүс...

Радна Ц...

БАЙГАЛ

Сэл хүхэ тэнгэриин сэлмэг һиилүүрые
Шэнгээн бэедээ татан абадаг Байгал
далай.
Саг жэлнүүдэй мүнхын хүгжэмые
дэмжэн,
Шэнэ аялгаар шэдэлдэг Байгал далай.
Мандаха наранай элшэ туяа доро
Манай нэрые дурдуулнаш холо
газараар.
Магнап торгоероо хүниие гайхуулжа,

Мянган жэлэй домог...
Баян Сибирнин эрдэ...
Бардам тэнюун Байга[л]...

Элдин дэлхэйдээ нам...

Эхэ орондоо амтата[й]...
Уняарта үндэр уула...
Сагаан мүнгэн долги...
Улад зоной хэтын һ...
Суута далаймнай би...

НАРАНАЙ ОРОЛГО

Галта нарамнай гайхалтай
һайханаар улайжа,
Газар дайдаһаа дулаахан
гэрэлээ хуряаба.
Алтан туяагаараа арюун
талыем эльбэжэ,
Арьял ехэ мундаргын
саагуур хоргодобо.
Баруун тэнгэриин хаяа
улайжа
Бардам гэрэлээр угалза
татана.
Үдэшын толон үһанай
нюргаар
Үнгэеэ сасан урдалсана.

ХАБАР

Хабарай наранай түрүүшын
элшэ
Хабтагай талые баяраар
сүршэнэ.
Байгаалиин һэлгээндэ
амитад һэрижэ.
Байдалаа шэнэлхээ
бултадаа мэгдэнэ.
Сагай ябасатай сэхэ
холбоотой
Саһа, мульһэншье шэнжэеэ
хубилна.

Хабарай хорон һалхин
эшхэрэн,
Хангай дайдын дулааһаа
хоргодоно.
Хүдөө нютагаар хабар
алхалжа,
Хүхилдэнэ үхибүүд
хүгжэмынь гоёшоон.
Ажалша алтан гарай ашаар
Ажамидарал хүгжэн байна.
Холые харахадам
уняартан хүхэрөөд.
Хонгор дайдын
хангалаар амилна.
Намжар нажарые хүлеэжэ
дуулан
Нараяа үгтан ажалдаа
гэшхэлнэм.

БУЛЖАМУУР

Амар мэндэ, дууша
булжамуур!
Ажалша хоюулан олон
жэлдэ
Амгалан үглөөнэй нэгэл
сагта
Аралайнгаа нугада
уулзанабди.
Үглөөнэй шүүдэрһээ топо
татаһан
Үргэлжэ сэсэгүүдтэй
талаяа магтан,
Дуунайнгаа һайханиие
хэлэнэ шубуухай,
Дуулимхан дайдаяа хелуур
суурхуулан.

Үбэлэй парк соо аали намдуу.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

ЭХЭ, ЭСЭГЭ ТУХАЙ УРДАНАЙ ДУУНУУД

АРДАГ

Адууһаа ардагаа
бариходамни,
Аяхажа гурба заадаһан юм.
Арадтаа хүндэтэй
ябахыемни
Абамни намайгаа үреэһэн
юм.
Эжэлһээ ардагаа
бариходамни,
Эрьежэ гурба заадаһан юм.
Энхэ амгалан ябахыемни
Эжымни намайгаа үреэһэн
юм.

ЭРЬЕЫН ШУЛУУН

Байсын шулуун эбдэрдэг,
Байгал далайн холошье һаа.
Бэе минии эндүүрдэг
Баабай эжын
һургаалитайшье һаа.
Эрьеын шулуун эбдэрдэг,
Элһэн далайн холошье һаа,
Энэ бэемни эндүүрдэг,
Эжын абын һургаалитайшье
һаа.

ЗОЛГОЁ

Арал хангайнгаа дабаае
Ардагхан халюунаараа
дабая.
Ашата буурал эжыгээ
Амаршалан нэгэ золгоё.
Хүнды хангайнгаа дабаае
Хүлэг халюунаараа дабая.
Хүгшэн буурал эжыгээ
Хүндэлжэ нэгэ золгоё.
Шэлэ хангайнгаа дабаае
Шаргал халюунаараа дабая.
Шабганса буурал эжыгээ
Шадал зэргээрээ золгоё.

АРДАГАЙ ДҮРБЭН ТАБГАЙ

Ардагаймни дүрбэн табгайе
Алтанхан дэлхэй үргүүжэн.
Алдуутай эндүүтэй
ябаһыемни
Аба эжымни һургуужан.
Бууралаймни дүрбэн табгайе
Бүмбэрсэг дэлхэй үргүүжэн.
Буруутай эндүүтэй
ябаһыемни
Баабай эжымни һургуужан.
Эмнигэймни дүрбэн
табгайе
Энүүхэн дэлхэй үргүүжэн.
Эндүүтэй, алдуутай
ябаһыемни
Эжы абамни һургуужан.

БУУСА

Буурсагтайхан сэсэгээр
бүрхөөнхэй
Булитайл аба эжын бууса
байна.
Бодожол саашань үзэхэдэм,
Борохон зүрхэмни уярна.
Аяхан сэсэгээр бүрхөөнхэй
Ашата аба эжын бууса
байна.
Аладхан саашань
бодоходом,
Алагхан зүрхэмни уярна.

Хэжэнгын районой
Загаһата нютагай
Ц. Б. ЧИМИТОВЭЙ
суглуулбариһаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

«Томо гэрэй «багахан» асуудалнууд» гэжэ гаршагтай В. Бадмаевай статья газетын номерто ниитэлэгдэбэ.

Һунгуулиин Кабанска территориальна 804-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта кандидат Н. А. Розановой һунгагшадтаяа уулзаһан тухай хөөрэһэн В. Вольскиин репортаж номерто ниитэлэгдэбэ.

«Шууд сэхэ бүтэмжэнь алин бэ?» гэжэ гаршагтай С. Халаевай статья олоной анхаралда үгтэбэ.

Һурагшадай булан

ТАМХИНАЙ ХОРОН

Хүн гээшэ бага наһанһаа эхилжэ, энхэ элүүр ябахын түлөө оролдохо ёһотой. Архи ууха ба тамхи татаха ябадалтай нүхэсэнгүй ябахые хүсэхэ шухала. Архи уудаг ба тамхи татадаг хүнэй бэень муудажа, шадал шэнээниинь, ухаан бодолынь һуларжа, урдаа табиһан зорилгоёо һайнаар дүүргэжэ шадахаяа болидог гээшэ. Бэеынгээ хододоо энхэ элүүр ябахые эрмэлзээ хадаа спортын зүйлнүүдтэй нүхэсэхэ хэрэгтэй. Спортдо хандаһан хүн ходо элүүр энхэ, бэень шанга, хүсэ шадалаар дүүрэн, бага зэргын үбшэндэ диилдэхэгүй, арюун сэбэр шэг шарайтай, хүхюу энеэдэтэй, һурахадаашье ажал хэхэдээшье, урдаа табиһан зорилгонуудаа үндэр бүтээсэтэйгээр дүүргэдэг байна.

Даша хүбүүнэй эхэ, эсэгэ хэһэн ажалдаа муу бэшээр хандадагшье һаа, гэр соогоо гуримтай байдаггүй, ариг сэбэрые сахидаггүй, унтаһан унтарияа хуряаншьегүй ажалдаа ошоходоо хамаагүй, архи ууха дуратайнууд, тамхи ехээр татадаг, тамхинайнгаа үлээдэһые, тамхи, шударуулаа дайралдаһан газарта гэр соогоо орхидог заншалтай һэн. Хүбүүгээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ ябадалда ехээр һаналаа табидаггүй байба. Даша хүбүүн эхэ, эсэгээ һажаажа, дүрбэдэхи класста һуража байхаһаа эхилээд, тамхи татадаг болоһон юм. Тамхи татадаг болоһонһоо хойшо һургуулиингаа хэшээлнүүдые хаядаг, номоо муугаар үзэдэг, ном үзэхээ залхуурдаг болоо һэн. Тамхи татадаг болоһыень багшань мэдэжэ, Дашые дуудажа, һургуулиин һурагшад тамхи татаха ёһогүй, залуухан бэешни тамхинай хорондо дайрагдажа, үбшэн болохош гэхэ мэтээр түсгаар хөөрэлдөө нилээн удаан хэбэ. Даша багшынгаа хэлэһые анхаралдаа абаагүй, тамхи татаха ябадалаа саашань үргэлжэлүүлһээр һэн. Арайхан гэжэ наймадахи класс дүүргээд, ажалай мэргэжэл олохо дунда һургуулида һуража эхилээ бэлэй. Тэндэ һуража байтараа, тархинь эрьедэг, һургуулиингаа заабарида анхаралаа табиханьшье бэрхэшэг, сээжэ руунь хадхажа, муухай шуһатайгаар нёлбодог, ехээр халууржа, шэгынь үнэһэн хүхэ болобо. Врачта ошожо үзүүлхэдээ, больницада орохо болобо. Больницада нилээн удаан аргалуулжа хэбтэһэнэй һүүлээр уушханай ханяада аргалдаг санаторидо эльгээгдэжэ, тэндэ аргалуулһанай һүүлдэ тамхияа таһалһан зандаа ябаба. Бэеынь хүсэд һайн болоогүй дээрэһээ уушханайнь хаһадан түргэдэжэ, дахин больницада оробо. Уушханай үбшэнтэй болоһон Даша мүртэйгөөр һуражашье, ажаллажашье шадахагүй хүн болоһон юм.

Н. НАНЗАТОВ.

БАГАШУУ[ЛАЙ] ЗУГАА[Һ]

«...НАМДАЛ АДЛЯАР УРГАХА»

Хоёртойхон Буда хүбүүн гэр соогуураа мүлжин машинаяа мишэ тиишэнь түлхинэ. Шэб шэнэхэн машина сонхоор шагааһан наранай туяа доро элдэб һайхан үнгөөрөө яларжа, бишыхан зээндээ баяр түрүүлэн монсогорхон мөөрэнүүдээ торшогоносо мухарюулна.

Гэнтэ Буда абяагүй боложо, машинатаяа шииганан носолдошобо. Гайхаһан эжынь хүбүүнэйнгээ арада һэмээхэн зогсожо адаглаба ха. Буда машина соогоо орохоёо һанаһандал эндэһээньшье, тэндэһээньшье шагаана, гараа, хүлөө шэхээд үзэнэ. Эрьюулээдшье, урбуулаадшье, табяадшье, үргөөдшье машиныгаа зосоонь орожо ядан тухашаржа һуутараа, араданъ зогсоһон эжыгээ гэнтэ обёоржорхибо.

— Эжы, би мүнөө энэ шэнэ машинадаа һууха гээд багтанагүйб. Машиныгаа намдал адляар томо болоходонь, би зосоонь орожо һуугаад гүйлгэхэб. Эжы, хоюулан һуугаад хүгшэн эжы, абадаа ошохобди, ехэ-гү да бэлэг абаашахабди, — гээ һэн.

ГАЙХАБА

Буда Оюуна хоёр ехэ эбтэйтээр таараажа наададаг байба. Холодильнигай хажууда байтараа гэнтэ шангаар арсалдашабад.

ОЮУНА: Буда, һүмбай хаанаһаа бии болодог бэ гэжэ мэдэхэ гүш?

БУДА: Үнеэнһээ гэжэ эжымни хэлээ һэн...

ОЮУНА: Үнеэнһээ бии болодоггүй!

БУДА: Тиибэл, хэльыш, хаа...

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—Гэрэй академи. 10.00—«Объектив». 10.30—«Оршон байгыш, газар дэлхэймнай!» 11.30—«Подьем» журналай авторнууд болон редколлегитэй уулзалга. (Воронеж). 12.45—Гүрэнэй Хойто зүгэйород арадай академическэ хоорой концерт. 13.40—Шри-Ланкагай национальна һайндэртэ—Бэеэ даанхай байдалай үдэртэ. 14.30—«Кино-шэнжэлэл. 15.30—Мультфильм. 15.40 — Уласхоорондын шэнжэлэл. 16.10—Кино-мэдээсэл. 17.10 — Арадай уран бэлигэй кинопрограммануудай «Һолонго» гэһэн уласхоорондын VIII фестиваль (Шри-Ланка). 17.30—Леонид Быковэй фильмүүд ба рольнууд. «Алешкина любовь»— уран һайханай фильм. 19.00— Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 —«Полет птицы»— уран һайханай фильм. 1-дэхи ба 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.30— «Дуун-89» фестивалиин түгэсхэлэй концерт. Январиин 1-нэй дамжуулга дабтагдаха. 00.20— Телевизор харагшадай анхаралда. 00.35—«Дуун-89».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Баримтата фильм. 9.35—Фестивалиин шэнжэлгэнүүд. 10.05—«Дело хозяйское» —баримтата фильм. 10.35— «Первый учитель»—уран һайханай фильм. 12.10—«Ород дуун зэдэлнэ». 12.25—«Я помню руки матери моей»—баримтата фильм (Ташкент). 13.10— НБА-гай мэргэжэлтэ баскетболистнуудай дунда США-гай чемпионат. 14.10—«Иоланта»— уран һайханай фильм. 15.30— «Совет России»—видеоканал. 18.00—Фигурна һолжоролгоор Европын чемпионат. Эрэшүүл. 19.30—Время. 20.0—Пресс-клуб. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашууд!» 21.15—Пресс-клуб. 23.30—Баримтата фильм. 24.00—«Странная история доктора Джекила и мистера Хайда»—уран һайханай фильм.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Чио-Чио-Сан—в 19.
Бурятский театр драмы имени Х. Намсараева.
Ю. Мафунэ. Сэдьхэл хүмэрюулһэн гэр (по японской пьесе «Хорьки»)—в 19-30.
Русский театр драмы
Волшебник изумрудного города—в 12, Срок проживания окончен—в 19-30.
Бурятская филармония
Дом политпросвещения (ул. Ербанова, 14)—концерт камерного ансамбля, ДК «Рассвет»— концерт лауреата Всесоюзного конкурса, Оренбургского государственного русского народного хора—в 19.
«Дружба»
До первой крови—в 9-40, Спальный вагон—в 11-30, 13-20, 15-10, 17, 18-50, 20-40.
«Родина»
Мультфильмы — в 10, 16, Жикина династия—в 12, 13-40 (удл.), 18-10, 19-40 (удл.), 21-40.
«Прогресс»
Красный зал—Полет навигатора—в 9-30, 11-20, 13-10, 15 (удл.), 17-20, 19-10, 21. Зеленый зал—Маски—в 10, 12, 14, 16, 18, Из жизни Федора Кузькина (2 серии)—в 20.
«ЭРДЭМ»
Смех и горе у бела моря—в 9-40 ...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная —2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91. 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ...канской типографии издата Бурятской ... ректор 2-40-45
Н-00317. Заказ